

Brüssel, **XXX**
[...](2019) **XXX** draft

KOMISJONI TEATIS

Eelnõu: Komisjoni teatis ebaseadusliku ja siseturuga kokkusobimatu riigiabi tagasinõudmise kohta

KOMISJONI TEATIS

Eelnõu: Komisjoni teatis ebaseadusliku ja siseturuga kokkusobimatu riigiabi tagasinõudmise kohta

Sisukord

1.	SISSEJUHATUS	3
2.	ÜLDPÕHIMÕTTED	4
2.1	Abi tagasinõudmise eesmärk ja ulatus	5
2.2	Lojaalse koostöö põhimõte	5
2.2.1	Üldpõhimõte.....	5
2.2.2	Teabe jagamise suhtes kohaldatav põhimõte	6
2.3	Tagasinõudmise kohustus	6
2.4	Tagasinõudmise kohustuse piirangud	7
2.4.1	Liidu õiguse üldpõhimõtted	7
2.4.1.1	Õiguskindluse põhimõte	7
2.4.1.2	Õiguspärase ootuse kaitse põhimõte	8
2.4.1.3	Res judicata põhimõte	10
2.4.2	Aegumistähtaeg.....	10
2.4.3	Abi tagasinõudmise täielik võimatus	11
2.5	Liikmesriigi õiguse kohaldamine ning komisjoni tagasinõudeotsuste kohene ja tõhus täitmine.....	13
3.	KOMISJONI JA ASJAOMASE LIIKMESRIIGI ROLL	13
3.1	Komisjoni roll	13
3.2	Liikmesriigi roll	14
4.	TAGASINÕUDEOTSUSE RAKENDAMINE	14
4.1	Otsuse täitmise tähtaja pikendamise taotlus.....	15
4.2	Avakohtumine	15
4.3	Nende abisaajate kindlakstegemine, kellelt tuleb abi tagasi nõuda	16
4.3.1	Konsolideerimisgruppi kuuluva abisaaja kindlakstegemine	16
4.3.2	Tagasinõudekorralduse laiendamine; majanduslik järjepidevus.....	17
4.3.2.1	Vara müük.....	17
4.3.2.2	Aktsiate müük	18
4.3.2.3	Ettevõtjate ühinemine ja muu ümberkorraldamine	18
4.3.3	Maksumeetmete kaudu abi saajad.....	18
4.4	Tagasinõutava summa kindlaksmääramine.....	18

4.4.1	Maksumeetmed	20
4.4.2	Tagasinõudmisega seotud intressi arvutamine.....	20
4.5	Tagasinõudekorralduse kättetoimetamine.....	21
4.6	Abi esialgne tagasimaksmine	21
4.7	Abi tagasinõudmise alternatiivsed viisid	22
4.8	Maksejõuetusmenetlus	23
4.9	Abi tagasinõudmise menetluse ajutine ja lõplik lõpetamine.....	24
5.	KOHTUVAIDLUSED LIHKMESRIIKIDE KOHTUTES.....	25
6.	KOMISJONI TAGASINÕUDEOTSUSE RAKENDAMATA JÄTMISE TAGAJÄRJED	26
6.1	Rikkumismenetlus.....	26
6.1.1	ELi toimimise lepingu artikli 108 lõike 2 alusel esitatav hagi.....	26
6.1.2	ELi toimimise lepingu artikli 260 lõike 2 alusel esitatav hagi.....	27
6.2	Deggendorfi kohtuotsus	29
7.	LÕPPSÄTTED	29

1. SISSEJUHATUS

1. Euroopa Komisjon (edaspidi „komisjon“) on alates 2012. aastast rakendanud riigiabi ajakohastamise kava¹. Selle ajakohastamiskava raames on komisjon ühtlustanud ja konsolideerinud mitmeid suuniseid. Õigusaktide paketiiga on suurendatud liikmesriikide vastutust ning tihendatud komisjoni ja liikmesriikide vahelist koostööd riigiabi käsitlevate õigusnormide täitmise tagamise valdkonnas. Selle tulemusena annavad liikmesriigid rohkem abi ilma komisjoni eelneva kontrollita². Komisjon on omalt poolt suurendanud järelkontrolli eesmärgiga tagada, et liikmesriigid kõrvaldaksid konkurentsimoonutused, nõudes tagasi abi, mida anti riigiabi eeskirju rikkudes.
2. Käesoleva teatise eesmärk on selgitada riigiabi tagasinõudmist reguleerivaid eeskirju ja menetlusi ning seda, kuidas komisjon teeb liikmesriikidega koostööd, et tagada liidu õigusest tulenevate kohustuste täitmine. Teatis on adresseeritud liikmesriikide ametiasutustele, kes vastutavad nende otsuste rakendamise eest, millega komisjon on teinud riigile kohustuseks nõuda riigiabi tagasi (edaspidi „tagasinõudeotsus“).
3. 1973. aastal sedastas Euroopa Liidu Kohus (edaspidi „Euroopa Kohus“) esmakordselt, et komisjonil on õigus otsustada, et liikmesriik peab siseturuga kokkusobimatuks tunnistatud riigiabi muutma või selle tühistama, ja nõuda kõnealuse abi tagasimaksmist³. 1983. aastal⁴ teatas komisjon liikmesriikidele, et on otsustanud kasutada kõiki tema käsutuses olevaid abinõusid tagamaks, et liikmesriigid täidavad oma kohustusi, mis tulenevad praegusest Euroopa Liidu toimimise lepingu (edaspidi „ELi toimimise leping“) artikli 108 lõikest 3, sealhulgas kohustust nõuda tagasi liidu riigiabi eeskirju rikkudes antud abi.
4. 1980. aastate teisel poolel ja 1990. aastatel hakkas komisjon süstemaatilisemalt määrama liikmesriikidele kohustust nõuda siseturuga kokkusobimatu abi tagasi. Põhilised tagasinõudmise eeskirjad kehtestati 1999. aastal nõukogu määrusega (EÜ) nr 659/1999,⁵ mis on nüüd asendatud nõukogu määrusega (EL) 2015/1589⁶ (edaspidi „menetlusmäärus“). Üksikasjalikumad rakendussätted on kehtestatud komisjoni määrusega (EÜ) nr 794/2004⁷ (edaspidi „rakendusmäärus“).
5. 2007. aastal selgitas komisjon oma põhimõtteid ja praktikat teatises „Ebaseaduslik ja ühisturuga kokkusobimatu riigiabi: abi tagasinõudmist käsitlevate komisjoni otsuste tõhus rakendamine liikmesriikides“ (edaspidi „2007. aasta tagasinõudmise teatis“)⁸.

¹ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „ELi riigiabi ajakohastamine“, COM/2012/0209 (final).

² 2018. aasta riigiabi tulemustabeli kohaselt on 2015. aastast saadik vabastatud komisjoni eelnevast kontrollist rohkem kui 96 % uutest meetmetest, millega seotud kuludest komisjonile teatati. Vt http://ec.europa.eu/competition/state_aid/scoreboard/index_en.html.

³ Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 12. juuli 1973, komisjon vs. Saksamaa („Kohlegesetz“), C-70/72, ECLI:EU:C:1973:87, punkt 13.

⁴ Komisjoni teatis, EÜT C 318, 24.11.1983, lk 3.

⁵ Nõukogu 22. märtsi 1999. aasta määrus (EÜ) nr 659/1999, millega kehtestatakse üksikasjalikud eeskirjad EÜ asutamislepingu artikli 93 kohaldamiseks (EÜT L 83, 27.3.1999, lk 1).

⁶ Nõukogu 13. juuli 2015. aasta määrus (EL) 2015/1589, millega kehtestatakse üksikasjalikud eeskirjad Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 108 kohaldamiseks (kodifitseeritud tekst) (ELT L 248, 24.9.2015, lk 9).

⁷ Komisjoni 21. aprilli 2004. aasta määrus (EÜ) nr 794/2004, millega rakendatakse nõukogu määrust (EÜ) nr 659/1999, millega kehtestatakse üksikasjalikud eeskirjad EÜ asutamislepingu artikli 93 kohaldamiseks (ELT L 140, 30.4.2004, lk 1).

⁸ ELT C 272, 15.11.2007, lk 4.

6. Sellest ajast on komisjoni ja liidu kohtute praktika edasi arenenud. Käesolev teatis selgitab seda arengut ja asendab 2007. aasta tagasinõudmise teatise.
7. Käesolev teatis ei tekita ega muuda ühtki õigust ega kohustust võrreldes Euroopa Liidu toimimise lepingus, menetlusmääruses ja rakendusmääruses sätestatud õiguste ja kohustustega, nagu neid on tõlgendanud liidu kohtud.

2. ÜLDPÕHIMÕTTED

8. Euroopa Liidu toimimise leping (edaspidi „ELi toimimise leping“)⁹ ei luba liikmesriikidel anda ettevõtjatele rahalisi eeliseid viisil, mis võiks moonutada konkurentsi siseturul. ELi toimimise lepingu artikli 107 lõike 1 kohaselt võib riigiabi siseturuga kokkusobiv olla vaid juhul, kui see kuulub sama artikli lõigetes 2 ja 3 sätestatud erandite kategooriatesse. Ka ELi toimimise lepingu artikliga 93, artikli 106 lõikega 2, artikli 108 lõikega 2 ja artikli 108 lõikega 4 on ette nähtud tingimused, mille alusel võib riigiabi pidada siseturuga kokkusobivaks.
9. ELi toimimise lepingu artikli 108 lõike 2 kohaselt on komisjonil ainupädevus hinnata abimeetme kokkusobivust siseturuga¹⁰. Komisjoni hinnanguid kontrollivad Euroopa Kohus ja Üldkohus (ühiselt „liidu kohtud“)¹¹.
10. Vastavalt ELi toimimise lepingu artikli 108 lõikele 3 peab liikmesriik komisjonile ette teatama kõikidest abi andmise või muutmise plaanidest. Selle sätte kohaselt ei tohi liikmesriik kavandatud abimeedet rakendada enne, kui komisjon on vastu võtnud lõpliku otsuse meetme kokkusobivuse kohta siseturuga (nn rakendamiskeeld).
11. Igasugune uus abimeede,¹² mida rakendatakse komisjoni teavitamata või enne meetme heakskiitmist, on ebaseaduslik¹³. Kuna rakendamiskeelul on vahetu mõju,¹⁴ peavad liikmesriikide kohtud tegema kõik abi ebaseaduslikkusest tulenevad järeldused. Eelkõige peab asjaomane liikmesriik põhimõtteliselt lõpetama abimeetme rakendamise ja juhul, kui abi on juba antud, kohustama abi saajat abi tagastama, kui puuduvad erandlikud asjaolud¹⁵. Enne, kui komisjon teeb liikmesriigile kohustuseks nõuda abi tagasi, peab ta tõendama ebaseadusliku abi kokkusobimatust siseturuga¹⁶.

⁹ ELT C 202, 7.6.2016, lk 47.

¹⁰ Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 21. november 1991, *Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires jt vs. Prantsusmaa („Saumon“)*, C-354/90, ECLI:EU:C:1991:440, punkt 14; kohtuotsus, Euroopa Kohus, 15. detsember 2005, *Unicredito Italiano*, C-148/04, ECLI:EU:C:2005:774, punkt 42.

¹¹ Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 8. detsember 2011, *Residex Capital IV*, C-275/10, ECLI:EU:C:2011:814, punkt 27.

¹² Vt nõukogu 13. juuli 2015. aasta määrus (EL) 2015/1589, millega kehtestatakse üksikasjalikud eeskirjad Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 108 kohaldamiseks (kodifitseeritud tekst) (ELT L 248, 24.9.2015, lk 9), artikli 1 punkt c.

¹³ ELi toimimise lepingu artikli 109 ja artikli 108 lõike 4 kohaselt võib teatavad riigiabi kategooriad niinimetatud vabastuse määruste alusel vabastada komisjonile teatamise kohustusest. ELi toimimise lepingu artikli 108 lõikes 2 on ette nähtud ka erandlikud juhtumid, mille puhul nõukogu võib otsustada, et abi on siseturuga kokkusobiv. Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 4. detsember 2013, komisjon vs. nõukogu, C-117/10, ECLI:EU:C:2013:786, punkt 51.

¹⁴ Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 21. november 1991, *Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires jt vs. Prantsusmaa („Saumon“)*, C-354/90, ECLI:EU:C:1991:440, punkt 11; kohtuotsus, Euroopa Kohus, 21. november 2013, *Deutsche Lufthansa*, C-284/12, ECLI:EU:C:2013:755, punkt 29.

¹⁵ Vt selle kohta kohtuotsus, Euroopa Kohus, 11. juuli 1996, *SFEI jt*, C-39/94, ECLI:EU:C:1996:285, punktid 68-71. Lisateavet liikmesriikide kohtute rolli kohta riigiabi eeskirjade täitmise tagamisel vt

12. Kuigi ELi toimimise leping ei sisalda sõnaselget sätet riigiabi tagasinõudmise kohta, on Euroopa Kohus otsustanud, et riigiabi tagasinõudmine on ELi toimimise lepingu artikli 107 lõikega 1 kehtestatud üldise riigiabi keelu vältimatu tagajärg ja kaitseb ELi toimimise lepingu artikli 108 lõikest 3 tuleneva rakendamiskeelu mõjust¹⁷.
13. Liidu kohtud on hiljem andnud täiendavaid suuniseid tagasinõudmise kohustuse ulatuse ja selle täitmise kohta. Menetlusmääruses ja rakendusmääruses sätestatud eeskirjad ja menetlused põhinevad sellel kohtupraktikal.

2.1 Abi tagasinõudmise eesmärk ja ulatus

14. Abi tagasinõudmise eesmärk on taastada siseturul abi väljamaksmisele eelnenud olukord¹⁸. Abi tagasimaksmisel kaotab abisaaja eelise, mis tal turul konkurentide ees oli¹⁹. Ebaseadusliku abiga kaasnevate eeliste kõrvaldamiseks tuleb sisse nõuda ka ebaseaduslikult antud abi summalt arvestatud intress (edaspidi „tagasinõudmisega seotud intress“). Tagasinõudmisega seotud intressi maksmisega kaotab abisaaja ka rahalise eelise, mis tuleneb kõnealuse abi tasuta kättesaadavusest alates kuupäevast, mil abi anti abisaaja käsutusse, kuni abi tagasimaksmiseni²⁰.
15. Menetlusmääruse artikli 16 lõike 1 kohaselt peab komisjon kohustama liikmesriiki ebaseaduslikku ja siseturuga kokkusobimatut abi tagasi nõudma, kui see ei ole vastuolus liidu õiguse üldpõhimõttega. Komisjon kohustab liikmesriiki abi tagasi nõudma tagasinõudeotsusega.
16. Menetlusmääruse artikli 16 lõike 2 kohaselt tuleb abi tagasi nõuda koos intressiga, mille arvestamine lõpeb abi tegeliku tagastamise kuupäeval; tagasinõudmisega seotud intressi arvutamise meetod on sätestatud rakendusmääruses (vt jaotis 4.4.2).
17. Menetlusmääruse artikli 16 lõikes 3 on sätestatud, et abi tagastamine toimub „viivitamata ja vastavalt kõnealuse liikmesriigi siseriiklikus õiguses kehtivale korrale, tingimusel et see võimaldab komisjoni otsuse kohest ja tõhusat täitmist“.

2.2 Lojaalse koostöö põhimõte

2.2.1 Üldpõhimõte

18. Euroopa Liidu lepingu (edaspidi „ELi leping“)²¹ artikli 4 lõige 3 kohustab liikmesriike aitama kaasa liidu ülesannete täitmisele. Lojaalse koostöö põhimõtte kohaselt peavad liit ja liikmesriigid üksteist nende ülesannete täitmisel abistama, et saavutada liidu eesmärgid.

komisjoni teatisest riigiabi reguleerivate õigusaktide täitmise tagamise kohta liikmesriikide kohtute poolt (ELT C 85, 9.4.2009, lk 1) või selle hilisematest muudetud versioonidest.

¹⁶ Euroopa Kohus on selgitanud, et komisjon ei saa taotleda ebaseadusliku abi tagasinõudmist, kui ta ei ole eelnevalt uurinud abi kokkusobivust siseturuga ELi toimimise lepingu artikli 108 lõikes 2 sätestatud korras. Vt selle kohta kohtuotsus, Euroopa Kohus, 14. veebruar 1990, Prantsusmaa vs. komisjon („Boussac“), C-301/87, ECLI:EU:C:1990:67, punktid 9, 10-22. See ei välista komisjoni võimalust anda erijuhtudel korraldus abi tagasinõudmiseks, vt punkt 25.

¹⁷ Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 11. detsember 1973, Lorenz GmbH vs. Bundesrepublik Deutschland jt, C-120/73, ECLI:EU:C:1973:152, punktid 3 ja 4.

¹⁸ Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 11. detsember 2012, komisjon vs. Hispaania („Magefesa II“), C-610/10, ECLI:EU:C:2012:781, punkt 105.

¹⁹ Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 4. aprill 1995, komisjon vs. Itaalia („Alfa Romeo“), C-348/93, ECLI:EU:C:1995:95, punkt 27.

²⁰ Vt kohtuotsus, Esimese Astme Kohus, 8. juuni 1995, Siemens vs. komisjon, T-459/93, ECLI:EU:T:1995:100, punktid 97–101.

²¹ ELT C 202, 7.6.2016, lk 13.

19. See põhimõte, mida kohaldatakse kõigis komisjoni ja liikmesriikide vahelistes suhetes, on eriti oluline riigiabi tagasinõudmise poliitika seisukohast²².
20. Komisjon ja liikmesriigid peavad tegema heas usus koostööd riigiabimenetluste kõigis etappides, eriti aga ELi toimimise lepingu artikli 108 lõike 2 kohase uurimise käigus. Hea koostöö juba uurimise ajal võib tagada tagasinõudeotsuse hõlpsama ja kiirema täitmise.

2.2.2 Teabe jagamise suhtes kohaldatav põhimõte

21. Tagasinõudeotsuse adressaadiks olev liikmesriik peab otsuse rakendamisest korrapäraselt komisjonile aru andma. Selline koostöö võimaldab komisjonil hinnata tagasinõudeotsuse nõuetekohast täitmist ja paremini otsustada, kas liikmesriik vajab otsuse rakendamisel abi.
22. Eeskätt võib komisjon edastada liikmesriigile näiteid arvutustabelitest, mida kasutatakse abisaajate ja abisummade kohta teabe esitamiseks. Samuti võib komisjon edastada näiteid tagasinõutava abi arvutuste kohta, mille aluseks on asjaomases tagasinõudeotsuses esitatud valemid või meetodika.
23. Sellega seoses võib komisjon täpsustada, millist tõendamisstandardit ja mis liiki tõendeid vajab liikmesriik selleks, et muu hulgas määrata kindlaks abisaajate isikud, tagasinõutava abi suurus ja tagasisaadud summad. Lisaks võib komisjon edastada tinghoiustamise lepingute näidiseid (vt punkt 117).

2.3 Tagasinõudmise kohustus

24. Riigiabi tagasinõudmine ei ole karistus²³, vaid abi ebaseaduslikkuse tuvastamise loogiline tagajärg,²⁴ ega saa sõltuda abi andmise vormist²⁵. Seega ei saa otsustada, et tagasinõudmine on ELi toimimise lepingu riigiabisätete eesmärkide suhtes ebaproportsionaalne²⁶ või et see toob kaasa asjaomase liikmesriigi alusetu rikastumise, arvestades, et tagasi nõutakse ainult summa, mida ei oleks tohtinud abisaajale maksta²⁷.
25. Menetlusmääruse artikli 13 lõike 2 kohaselt võib komisjon kasutada oma kaalutlusõigust ja anda tagasinõudekorralduse juba asjaomaste abimeetmete uurimise ajal, s.t enne abimeetmete siseturuga kokkusobivuse kohta lõpliku otsuse tegemist, tingimusel et on täidetud mitu kumulatiivset kriteeriumi²⁸.
26. Seevastu juhul, kui komisjon võtab vastu otsuse, millega tuvastatakse abi kokkusobimatus siseturuga („negatiivne otsus“), ei ole tal mingit kaalutlusruumi ja ta

²² Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 11. september 2014, komisjon vs. Saksamaa („Biria Gruppe“), C-527/12, ECLI:EU:C:2014:2193, punktid 51 ja 56.

²³ Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 17. juuni 1999, Belgia vs. komisjon („Maribel bis/ter scheme“), C-75/97, ECLI:EU:C:1999:311, punkt 65.

²⁴ Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 21. detsember 2016, komisjon vs. Aer Lingus, liidetud kohtuasjad C-164/15 P ja C-165/15 P, ECLI:EU:C:2016:990, punktid 114 ja 116.

²⁵ Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 17. september 2015, komisjon vs. Itaalia („Veneetsia ja Chioggia II“), C-367/14, ECLI:EU:C:2015:611, punkt 41.

²⁶ Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 21. märts 1990, Belgia vs. komisjon („Tubemeuse“), C-142/87, ECLI:EU:C:1990:125, punkt 66.

²⁷ Vt kohtuotsus, Üldkohus, 1. märts 2017, SNCM vs. komisjon, T-454/13, ECLI:EU:T:2017:134, punkt 269.

²⁸ Menetlusmääruses on sätestatud ranged kumulatiivsed tingimused, mille kohaselt komisjon võib tagasinõudekorraldusi anda.

peab kohustama liikmesriiki abi tagasi nõudma,²⁹ välja arvatud juhul, kui see oleks vastuolus liidu õiguse üldpõhimõttega. Seega juhul, kui komisjon on kindlaks teinud, et abimeede on ebaseaduslik ja siseturuga kokkusobimatu, ei pea ta abi tagasinõudmise määramisel esitama täiendavaid põhjendusi³⁰.

27. Sõltumata sellest, kas abi tagasinõudmise kohustus tuleneb tagasinõudekorraldusest või tagasinõudeotsusest, peab asjaomane liikmesriik vastavalt menetlusmääruse artikli 16 lõigetele 2 ja 3 abi tõhusalt ja kohele tagasi nõudma. Liikmesriigi võetavad meetmed ei või olla üksnes suunatud tagasinõudeotsuse kohesele ja tõhusale täitmisele, vaid peavad tegelikult saavutama abi tagastamise³¹.

2.4 Tagasinõudmise kohustuse piirangud

2.4.1 Liidu õiguse üldpõhimõtted

28. Vastavalt liidu kohtute praktikale ja menetlusmääruse artikli 16 lõikele 1 ei nõua komisjon abi tagastamist, kui see oleks vastuolus liidu õiguse üldpõhimõttega.
29. Liidu õiguse üldpõhimõtted ei ole määratletud ega loetletud ELi lepingus ega ELi toimimise lepingus; liidu kohtud on need tuletanud liikmesriikide õigusaktide ühistest üldpõhimõtetest.
30. Kuigi neile põhimõtetele tugineb kogu liidu õigusraamistik, tõlgendatakse neid riigiabi tagasinõudmise poliitika kontekstis väga kitsalt. Seetõttu ei saa aktsepteerida üldsõnalisi avaldusi liidu õiguse üldpõhimõtte väidetava rikkumise kohta.

2.4.1.1 Õiguskindluse põhimõte

31. Õiguskindluse põhimõtte kohaselt peavad õigusnormid olema selged ja täpsed ning nende mõju peab olema prognoositav, et huvitatud isikutel oleks võimalik teha kindlaks oma positsioon liidu õigusega reguleeritud olukordades ja õigussuhetes³². Seetõttu on liikmesriigid ja abisaajad õiguskindluse rikkumise korral tagasinõudekorralduse eest kaitstud.
32. Liidu kohtud on õiguskindluse põhimõtet kitsalt tõlgendanud ja nõustunud, et abi tagasinõudmist võib piirata ainult erandlikel asjaoludel, mida tuleb igal üksikjuhul eraldi hinnata.
33. Kui riigiabi on antud rakendamiskeeldu rikkudes, ei ole komisjoni viivitus oma kontrollivolituste kasutamisel ja abi tagasinõudmise määramisel põhimõtteliselt piisav õiguslik alus tagasinõudmise piiramiseks või välistamiseks³³.

²⁹ Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 7. märts 2002, Itaalia vs. komisjon („Tööhõivemeetmed I“), C-310/99, ECLI:EU:C:2002:143, punkt 99.

³⁰ Vt kohtuotsus, Üldkohus, 20. september 2011, Regione autonoma della Sardegna jt vs. komisjon, liidetud kohtuasjad T-394/08, T-408/08, T-453/08 ja T-454/08, ECLI:EU:T:2011:493, punkt 152.

³¹ Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 29. märts 2012, komisjon vs. Itaalia („Sardiinias hotellindusele antud abi“), C-243/10, ECLI:EU:C:2012:182, punkt 35.

³² Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 15. veebruar 1996, Duff jt, C-63/93, ECLI:EU:C:1996:51, punkt 20.

³³ Õiguskindluse põhimõttest tulenevalt ei tohi komisjon oma volituste kasutamist määramata ajaks edasi lükata. Euroopa Kohus on sedastanud, et „komisjoni viivitus kontrollivolituste kasutamisel ja asjaomase abi tagasinõudmise määramisel [tingib] selle tagasinõudmiseks kohustava otsuse õigusvastasuse üksnes erakorralistel juhtudel, mis seisnevad komisjoni ilmselges tegevusetuses või tema hoolsuskohustuse ilmses rikkumises“: vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 22. aprill 2008, komisjon vs. Salzgitter, C-408/04 P, ECLI:EU:C:2008:236, punkt 106. GIE Fiscaux' konkurentsiasjas otsustas komisjon, et juhtumi erandlike asjaolude erilise kombinatsiooni tõttu tuleb õiguskindluse põhimõtet silmas pidades nõuda tagasi üksnes abi, mida anti pärast komisjoni otsust algatada menetlusmääruse artikli 6 kohane ametlik

34. Lisaks tuleneb liidu õiguse ülimuslikkuse ja mõjususe põhimõtetest, et liikmesriigid ja abisaajad ei saa tugineda õiguskindluse põhimõttele, et siseriikliku ja liidu õiguse väidetava vastuolu korral abi tagasinõudmist piirata. Liidu õigus on üluslik ja liikmesriigi õigusnormid tuleb jätta kohaldamata või neid tuleb tõlgendada viisil, mis säilitab liidu õiguse mõjususe³⁴.
35. Mõningate liikmesriikide õigusaktide kohaselt muutub abimeetme õiguslik alus kehtetuks alates komisjoni tagasinõudeotsuse vastuvõtmise kuupäevast. Tõhususe põhimõtet silmas pidades ei või ükski selline siseriiklik õigusnorm mõjutada komisjoni otsuse õiguspärasust ega abi tagasinõudmise kohustust. Abi tagasinõudmine ei või sõltuda rakendamiskeelu mittejärgimise tagajärgedest siseriikliku õiguse alusel³⁵.

2.4.1.2 *Õiguspärase ootuse kaitse põhimõte*

36. Õiguspärase ootuse kaitse põhimõte³⁶ tuleneb õiguskindluse põhimõttest ja liidu kohtud on neid kohaldanud koos. See põhimõte puudutab kõiki isikuid, kellel on õigustatud ja põhjendatud ootus, kuna nad on saanud liidu pädevatelt asutustelt täpseid, tingimusteta ja kooskõlalisi kinnitusi. Need kinnitused peavad olema antud vastavalt kohaldatavatele õigusnormidele³⁷. Seega kaitseb see põhimõte liikmesriikide ja abisaajate põhjendatud ootust, et komisjon ei määra abi tagasinõudmist.
37. Arvestades ELi toimimise lepingu artikli 108 lõike 3 imperatiivset iseloomu, ei või liikmesriik, kelle ametiasutused on andnud abi rakendamiskeeldu rikkudes, väita, et see rikkumine tekitab abisaajale õiguspärase ootuse, et abi ei nõuta tagasi. Vastasel juhul kaotaksid ELi toimimise lepingu artiklid 107 ja 108 igasuguse mõju³⁸.
38. Samamoodi ei saa abisaaja rakendamiskeelu rikkumise korral väita, et tal on õiguspärane ootus, et abi andmine oli seaduslik, välja arvatud juhul, kui kohaldatavad on erandlikud asjaolud³⁹. Hoolikas ettevõtja peaks olema võimeline

uurimine. Vt komisjoni 20. detsembri 2006. aasta otsus abikava kohta, mida Prantsusmaa on rakendanud Prantsusmaa üldise maksuseadustiku (code général des impôts) artikli 39 CA alusel – riigibi C46/2004 (ex NN65/2004) (ELT L 112, 30.4.2007, lk 41).

³⁴ Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 5. oktoober 2006, komisjon vs. Prantsusmaa (Scott), C-232/05, ECLI:EU:C:2006:651, punktid 50-53.

³⁵ Vt kohtuotsus, Üldkohus, 7. oktoober 2010, DHL Aviation ja DHL Hub Leipzig vs. komisjon, T-452/08, ECLI:EU:T:2010:427, punktid 34 ja 41.

³⁶ Vt õiguspärase ootuse kaitse põhimõtte kohta kohtuotsus, Euroopa Kohus, 20. september 1990, komisjon vs. Saksamaa, C-5/89, ECLI:EU:C:1990:320, punktid 13 ja 14.

³⁷ Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 24. märts 2011, ISD Polska jt vs. komisjon, C-369/09 P, ECLI:EU:C:2011:175, punkt 123; kohtuotsus, Euroopa Kohus, 16. detsember 2010, Kahla Thüringen Porzellan vs. komisjon, C-537/08 P, ECLI:EU:C:2010:769, punkt 63; kohtuotsus, Euroopa Kohus, 16. detsember 2008, Masdar (Ühendkuningriik) vs. komisjon, C-47/07 P, ECLI:EU:C:2008:726, punktid 34 ja 81.

³⁸ Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 9. juuni 2011, Diputación Foral de Vizcaya jt vs. komisjon, liidetud kohtuasjad C-465/09 P kuni C-470/09 P, ECLI:EU:C:2011:372, punkt 150.

³⁹ Euroopa Kohus on abisaaja õiguspärase ootuse olemasolu määranud ainult ühel korral, RSV kohtuasjas tehtud otsuses. Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 24. november 1987, RSV vs. komisjon, C-223/85, ECLI:EU:C:1987:502. Liidu kohtud on siiski rõhutanud selle juhtumi erandlikke asjaolusid, keeldudes laiendamast õiguspärase ootuse kaitset väljapoole RSV kohtuasjas tehtud erandlikku olukorda; vt nt kohtuotsus, Esimese Astme Kohus, 14. jaanuar 2004, Fleuren Compost vs. komisjon, T-109/01, ECLI:EU:T:2004:4, punktid 145-148, ja kohtuotsus, Euroopa Kohus, 29. aprill 2004, Itaalia vs. komisjon, C-298/00 P, ECLI:EU:C:2004:240, punkt 90.

kindlaks tegema, kas abi on komisjoni poolt nõuetekohaselt heaks kiidetud⁴⁰. Seda põhimõtet kohaldatakse ka väike-ettevõtjate suhtes⁴¹.

39. Liidu kohtud on teinud kindlaks rea olukordi, milles õiguspärast ootust ei teki ja mis seetõttu ei saa piirata ega välistada asjaomase abi tagasinõudmist. Muu hulgas ei saa õiguspärase ootuse aluseks olla:

- asjaolu, et komisjon ei ole talle teatatud abimeetme kohta seisukohta väljendanud⁴²;
- asjaolu, et komisjon ei näi olevat reageerinud abimeetmele, millest talle ei ole teatatud⁴³;
- menetlusmääruse artikli 6 kohase ametliku uurimise algatamise otsuse vastuvõtmine, milles komisjon hindab vaidlusaluseid abimeetmeid üksnes esialgselt (kuna abisaaja ei saa tugineda õiguspärasele ootusele esialgse otsuse põhjal)⁴⁴;
- komisjoni tegevusetus suhteliselt pika ajavahemiku vältel⁴⁵;
- komisjoni varasem otsus⁴⁶;
- komisjoni mitme järjestikuse otsuse vastuvõtmine, millega abi andmisele anti luba ja mille liidu kohtud hiljem tühistasid⁴⁷;
- komisjoni poolt nõukogule esitatud otsuse ettepanek⁴⁸.

⁴⁰ Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 20. märts 1997, Rheinland-Pfalzi liidumaa vs. Alcan Deutschland, C-24/95, ECLI:EU:C:1997:163, punkt 25.

⁴¹ Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 29. aprill 2004, Itaalia vs. komisjon, C-298/00 P, ECLI:EU:C:2004:240, punkt 88.

⁴² Vt kohtuotsus, Esimese Astme Kohus, 30. november 2009, Prantsusmaa vs. komisjon, liidetud kohtuasjad T-427/04 ja T-17/05, ECLI:EU:T:2009:474, punkt 261.

⁴³ Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 8. detsember 2011, France Télécom vs. komisjon, C-81/10 P, ECLI:EU:C:2011:811, punktid 58-60.

⁴⁴ Vt kohtuotsus, Üldkohus, 27. veebruar 2013, Nitrogénművek Vegyipari vs. komisjon, T-387/11, ECLI:EU:T:2013:98, punkt 121; kohtuotsus, Esimese Astme Kohus, 25. märts 2009, Alcoa Trasformazioni vs. komisjon, T-332/06, ECLI:EU:T:2009:79, punkt 61.

⁴⁵ Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 28. juuli 2011, Diputación Foral de Vizcaya jt vs. komisjon, liidetud kohtuasjad C-471/09 P kuni C-473/09 P, ECLI:EU:C:2011:521, punktid 64-65, 68, 75-77.

⁴⁶ Varasemat otsust, mille kohaselt meede ei kujuta endast riigiabi või millega riigiabi tunnistati siseturuga kokkusobivaks, tuleb pidada kohaldatavaks ainult selles otsuses käsitletud juhtumi konkreetsete asjaolude ja tingimuste puhul. Iga juhtumit tuleb hinnata eraldi. Näiteks sedastas Euroopa Kohus, et varasem otsus, milles leiti, et meede ei kujutanud endast riigiabi piiratud aja jooksul, arvestades sel ajal valitsenud tingimusi, ei saa tekitada õiguspärast ootust seoses sarnase meetme riigiabi laadi tulevase hindamisega. Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 21. juuli 2011, Alcoa Trasformazioni vs. komisjon, C-194/09 P, ECLI:EU:C:2011:497, punktid 72-75. Teistsuguse olukorraga on tegemist siis, kui komisjon muudab oma hinnangut meetmele üksnes aluslepingu riigiabisätete rangema kohaldamise tulemusena. Sellise juhtumi puhul otsustas Euroopa Kohus, et abisaajatel oli õigus eeldada, et otsus, millega komisjon oma varasema lähenemisviisi tühistab, annab neile aega, mis on vajalik selle muutuse arvessevõtmiseks, mistõttu nad võivad tugineda õiguspärase ootuse kaitsele. Vt sellega seoses kohtuotsus, Euroopa Kohus, 22. juuni 2006, Belgia vs. komisjon („Forum 187“), liidetud kohtuasjad C-182/03 ja C-217/03, ECLI:EU:C:2006:416, punkt 71.

⁴⁷ Kohtuotsuses CELF II leidis Euroopa Kohus, et harvaesinevad järjestikused tühistamisotsused viitavad põhimõtteliselt asja keerukusele ning peaksid õiguspärase ootuse loomise asemel suurendama abisaaja kahtlusi vaidlusaluse abi siseturuga kokkusobivuse osas. Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 11. märts 2010, CELF ja Ministre de la Culture et de la Communication („CELF II“), C-1/09, ECLI:EU:C:2010:136, punktid 51–52 ja 55.

⁴⁸ Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 24. märts 2011, ISD Polska jt vs. komisjon, C-369/09 P, ECLI:EU:C:2011:175, punkt 124.

2.4.1.3 Res judicata põhimõte

40. *Res judicata* põhimõte näeb ette, et „kohtulahendeid, mis on jõustunud pärast olemasolevate edasikaebevõimaluste ammendamist või selleks sätestatud tähtaegade möödumist, ei [ole] enam võimalik vaidlustada“⁴⁹.
41. Olenemata selle põhimõtte tähtsusest nii Euroopa Liidu õiguskorras kui ka liikmesriikide õigussüsteemides⁵⁰ ei või selle kohaldamine kahjustada liidu õiguse ülimuslikkust ja mõjusust. Seega ei saa *res judicata* põhimõte välistada riigiabi tagasinõudmist⁵¹.
42. Liidu õiguse ülimuslikkuse põhimõtte kohaselt on liidu riigiabi eeskirjad ülimuslikud nendega vastuolus olevate siseriiklike õigusaktide suhtes, mis tuleb jätta kohaldamata. Sama kehtib lõplike kohtulahendite kohta, millega neid õigusakte kohaldatakse või tõlgendatakse.
43. Mis puudutab konkreetselt ebaseaduslikku abi, siis kuigi *res judicata* põhimõtet rakendavad õigusnormid kuuluvad menetlusautonoomia põhimõtte kohaselt iga liikmesriigi õiguskorra alla, ei või nendega muuta liikmesriigi kohtu lõplikku lahendit takistuseks rakendamiskeelu rikkumisest vajalike järelduste tegemisel⁵².

2.4.2 Aegumistähtaeg

44. Menetlusmääruse artikli 17 lõike 1 kohaselt kohaldatakse komisjoni õiguse suhtes kehtestada abi tagasinõudmise kohustus 10 aasta pikkust aegumistähtaega (edaspidi „aegumistähtaeg“).
45. Menetlusmääruse artikli 17 lõike 2 kohaselt hakkab aegumistähtaeg kulgema alates päevast, mil abisaajale antakse ebaseaduslikku abi⁵³ kas individuaalse abina või abikava raames⁵⁴. Abikava puhul ei hakka aegumistähtaeg kulgema mitte abikava õigusliku aluse vastuvõtmise kuupäevast, vaid alates hetkest, mil selle kava alusel antakse individuaalset abi⁵⁵.
46. Abi andmise kuupäev sõltub abi laadist. Mitmeaastase abikava puhul, mille raames tehakse makseid või antakse muid rahalisi eeliseid perioodiliselt, võivad abikava õigusliku aluse vastuvõtmise kuupäev ja asjaomastele ettevõtjatele tegelikult abi andmise kuupäev olla ajaliselt üksteistest küllalt kaugel. Sellisel juhul tuleb aegumistähtaaja arvutamisel pidada abi abisaajale mitteantuks kuni kuupäevani, mil see abisaajale tegelikult välja maksti.
47. Punktis 46 osutatud põhimõtet kohaldatakse ka abikava suhtes, mis hõlmab perioodilisi maksumeetmeid (näiteks igal aastal või iga kahe aasta järel

⁴⁹ Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 22. detsember 2010, komisjon vs. Slovakkia („Frucona Košice“), C-507/08, ECLI:EU:C:2010:802, punkt 59.

⁵⁰ Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 24. jaanuar 2013, komisjon vs. Hispaania („Magefesa“), C-529/09, ECLI:EU:C:2013:31, punkt 64.

⁵¹ Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 18. juuli 2007, Lucchini, C-119/05, ECLI:EU:C:2007:434, punktid 61-63; kohtuotsus, Euroopa Kohus, 11. november 2015, Klausner Holz Niedersachsen, C-505/14, ECLI:EU:C:2015:742, punkt 45.

⁵² Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 11. november 2015, Klausner Holz Niedersachsen, C-505/14, ECLI:EU:C:2015:742, punkt 40.

⁵³ Kohtuotsus, Üldkohus, 25. jaanuar 2018, *BSCA vs. komisjon*, T-818/14, ECLI:EU:T:2018:33, punkt 72.

⁵⁴ Mõisted „abikava“ ja „individuaalne abi“ on määratletud vastavalt menetlusmääruse artikli 1 punktides d ja e.

⁵⁵ Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 8. detsember 2011, France Télécom vs. komisjon, C-81/10 P, ECLI:EU:C:2011:811, punktid 80 ja 82.

maksudeklaratsiooni esitamisel tulust tehtavaid mahaarvamisi vms), mille puhul aegumistähtaeg hakkab iga sellise maksumeetme suhtes kulgema maksu tasumise tähtpäeval.

48. Tagasinõudeotsuse täitmise tagamiseks võib asjaomasel liikmesriigil olla vaja teha kontrolle, näiteks viia läbi teatavate majandusaastate maksuauditid, isegi kui siseriikliku õiguse järgi ei saa seda aegumise tõttu enam teha. Sellisel juhul ei või aegumist reguleerivate siseriiklike õigusnormidega õigustada abi tagasinõudmise kohustuse täitmatajätmist, ja need tuleb vajaduse korral jätta kohaldamata⁵⁶.
49. Kuna abimeetme uurimine on liikmesriigi ja komisjoni vaheline kahepoolne menetlus, katkestab igasugune komisjoni meede või liikmesriigi poolt komisjoni taotlusel võetav meede aegumistähtaaja kulgemise. Seejuures ei ole oluline, kas niisugusest meetmest on abisaajale teatatud⁵⁷ või kas abisaaja on meetmest teada saanud. Aegumistähtaaja kulgemine peatub ajaks, mil komisjoni otsus on arutusel liidu kohtutes.
50. Menetlusmääruse artikli 17 lõikes 3 on sätestatud, et „abi, mille suhtes aegumistähtaeg on möödunud, käsitatakse olemasoleva abina“. Menetlusmäärusega ette nähtud aegumistähtaeg välistab sellise abi tagasinõudmise, mis on antud enam kui 10 aastat enne komisjoni esimest sekkumist⁵⁸.

2.4.3 Abi tagasinõudmise täielik võimatus

51. ELi toimimise lepingu artikli 288 kohaselt on otsused tervikuna siduvad nende suhtes, kellele need on adresseeritud. Riigiabi puhul adresseerib komisjon oma otsuse asjaomasele liikmesriigile, kes on kohustatud seda täitma,⁵⁹ rakendades kõiki otsuse täitmise tagamiseks vajalikke meetmeid, sealhulgas ajutisi meetmeid⁶⁰. Eeldatakse, et komisjoni otsused on õiguspärased ja jäävad tervikuna siduvaks ka ajal, mil asi on arutusel liidu kohtutes⁶¹.
52. Erandlike asjaolude esinemine, mille tõttu on liikmesriigil tagasinõudeotsuse rakendamine täiesti võimatu, on ainus olukord, mida Euroopa Kohus on pidanud otsuse täitmatajätmist õigustavaks põhjuseks⁶².
53. Liidu kohtud on tõlgendanud mõistet „täiesti võimatu“ väga kitsalt. Liikmesriik peab tõendama, et ta püüdis heas usus abi tagasi nõuda, ja ta peab kooskõlas ELi lepingu artikli 4 lõikega 3 tegema komisjoniga koostööd, et tekkinud raskused ületada⁶³.

⁵⁶ Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 20. märts 1997, *Rheinland-Pfalz liidumaa vs. Alcan Deutschland*, C-24/95, ECLI:EU:C:1997:163, punktid 34-37.

⁵⁷ Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 6. oktoober 2005, *Scott vs. komisjon*, C-276/03 P, ECLI:EU:C:2005:590, punktid 27 ja 36.

⁵⁸ Kohtuotsus, Euroopa Kohus, 23. jaanuar 2019, *Fallimento Traghetti del Mediterraneo*, C-387/17, ECLI:EU:C:2019:51, punkt 52; Vt kohtuotsus, Esimese Astme Kohus, 30. aprill 2002, *Gibraltar vs. komisjon*, liidetud kohtuasjad T-195/01 ja T-207/01, ECLI:EU:T:2002:111, punkt 130.

⁵⁹ Vt menetlusmääruse artikli 31 lõiget 2, mille kohaselt adresseeritakse negatiivsed otsused asjaomasele liikmesriigile.

⁶⁰ Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 14. november 2018, *komisjon vs. Kreeka (Hellenic Shipyards II)*, C-93/17, ECLI:EU:C:2018:903, punkt 69.

⁶¹ Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 9. juuli 2015, *komisjon vs. Prantsusmaa („Lignes maritimes Marseilles-Corse“)*, C-63/14, ECLI:EU:C:2015:458, punkt 44.

⁶² Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 9. november 2017, *komisjon vs. Kreeka („Larco“)*, C-481/16, ECLI:EU:C:2017:845, punkt 28.

⁶³ Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 12. veebruar 2015, *komisjon vs. Prantsusmaa („Plans de Campagne“)*, C-37/14, ECLI:EU:C:2015:90, punkt 67.

54. Tõendamiskohustus lasub liikmesriigil, kes peab tõendama selliste põhjuste olemasolu, mis õigustavad siseturuga kokkusobimatu abi tagasinõudmata jätmist⁶⁴ või üksnes osalist tagasinõudmist. Abi tagasinõudmise täieliku võimatuse tõendamiseks vajalike tõendite liik sõltub iga juhtumi konkreetsetest asjaoludest.
55. Asjaomane liikmesriik ei saa tõendada tagasinõudeotsuse rakendamise täielikku võimatust üksnes sel teel, et ta teavitab komisjoni õiguslikest, poliitilistest, praktilistest või sisemistest raskustest⁶⁵.
56. Seega ei saa asjaomane liikmesriik tagasinõudeotsuse täitmatajätmise õigustamiseks tugineda täielikule võimatusele, mis tuleneb siseriikliku õiguse nõuetest, nagu siseriiklikud aegumistähtjad,⁶⁶ tagasimaksmise kohustuse kehtestamiseks siseriiklike õigusaktide kohaselt õiguse puudumine⁶⁷ või õiguslik vaakum⁶⁸. Samuti ei saa liikmesriik liidu õigusest tulenevate kohustuste täitmatajätmise õigustamiseks tugineda oma siseriiklikust õiguskorrast tulenevatele sätetele, tavadele või olukordadele, sealhulgas sotsiaalsete rahutuste⁶⁹ tekkimise võimalusele⁷⁰. Vaid väga erilistel juhtudel võib täieliku võimatuse aluseks olla õiguslik tingimus, kuid see peab olema kooskõlas liidu õigusega⁷¹.
57. Liikmesriik peab vajalikud meetmed kindlaks tegema ja vastu võtma viivitamata⁷². See võib muu hulgas tähendada vajadust võtta vastu uus õigusakt või jätta kohaldamata siseriiklikud õigusnormid, mis ei võimalda tekkinud raskusi kiiresti kõrvaldada. Lisaks peavad abi tagasinõudmiseks tehtud jõupingutused olema ammendavad ja tõenditega nõuetekohaselt kinnitatud.
58. Abi tagasinõudmise kohustust ei mõjuta ka abisaaja majanduslik olukord. Asjaolu, et ettevõtja on rahalistes raskustes või isegi maksejõuetu, ei ole tõend selle kohta, et abi tagasinõudmine on võimatu⁷³ (vt jaotis 4.8). Abi ei ole võimalik tagasi nõuda ainult

⁶⁴ Vt sellega seoses kohtuotsus, Euroopa Kohus, 9. juuli 2015, komisjon vs. Prantsusmaa („Lignes maritimes Marseille-Corse“), C-63/14, ECLI:EU:C:2015:458, punktid 52 ja 53.

⁶⁵ Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 9. november 2017, komisjon vs. Kreeka („Larco“), C-481/16, ECLI:EU:C:2017:845, punkt 29; vt ka kohtuotsus, Euroopa Kohus, 6. november 2018, Scuola Elementare Maria Montessori vs. komisjon, liidetud kohtuasjad C-622/16 P kuni C-624/16 P, ECLI:EU:C:2018:873, punktid 91 ja 95.

⁶⁶ Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 20. märts 1997, *Rheinland-Pfalz liidumaa vs. Alcan Deutschland*, C-24/95, ECLI:EU:C:1997:163, punktid 34-37.

⁶⁷ Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 21. märts 1991, Itaalia vs. komisjon („Lanerossi“), C-303/88, ECLI:EU:C:1991:136, punktid 52 ja 60.

⁶⁸ Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 17. oktoober 2013, komisjon vs. Kreeka („Ellinikos Xrysos“), C-263/12, ECLI:EU:C:2013:673, punkt 36.

⁶⁹ Euroopa Kohus on sellega seoses selgitanud, et „mis puudutab sotsiaalsete rahutuste võimalikku esinemist, mis võib kahjustada avalikku korda, siis tuleneb väljakujunenud kohtupraktikast, nagu kohtujurist märgib oma ettepaneku punktis 86, et vastavate rahutuste korral on asjaomase liikmesriigi ülesanne võtta kõik meetmed liidu õiguse täieliku toime ja tõhususe saavutamiseks, et tagada selle õiguse nõuetekohane rakendamine kõigi ettevõtjate huvides, välja arvatud juhul, kui ta tõendab, et selle riigi tegevusega kaasneksid avaliku korra suhtes tagajärjed, millega ta oma vahendite abil toime ei tuleks“. Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 9. juuli 2015, komisjon vs. Prantsusmaa („Lignes maritimes Marseille-Corse“), C-63/14, ECLI:EU:C:2015:458, punkt 52.

⁷⁰ Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 17. september 2015, komisjon vs. Itaalia („Veneetsia ja Chioggia II“), C-367/14, ECLI:EU:C:2015:611, punkt 51.

⁷¹ Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 11. september 2014, komisjon vs. Saksamaa („Biria Gruppe“), C-527/12, ECLI:EU:C:2014:2193, punkt 49.

⁷² Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 9. juuli 2015, komisjon vs. Prantsusmaa („Lignes maritimes Marseille-Corse“), C-63/14, ECLI:EU:C:2015:458, punkt 49.

⁷³ Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 15. jaanuar 1986, komisjon vs. Belgia, C-52/84, ECLI:EU:C:1986:3, punkt 14.

juhul, kui abisaaja on juba likvideeritud ning tal ei ole õiguslikku ja majanduslikku õigusjärglast (vt punkt 134).

59. Abi tagasinõudmise eesmärk ei ole suurendada liikmesriikide tulu, vaid taastada siseturul abi andmisele eelnenud olukord. Järelikult ei õigusta liikmesriigi kui aktsionäri või võlausaldaja võimalikud kahjud tagasinõudekohustuse täitmatajätmist.
60. Kuigi abi tagasinõudmise täielik võimatus on tavaliselt seotud probleemiga, mis tekib tagasinõudeotsuse täitmise käigus, võidakse tagasinõudmise täielik võimatus kindlaks teha juba komisjoni menetlusmääruse artikli 6 kohase ametliku uurimise ajal⁷⁴. Näiteks võib liikmesriik tõendada, et abi ei ole võimalik tagasi nõuda, kuna abisaaja on likvideeritud ning tal ei ole õiguslikku ja majanduslikku õigusjärglast.

2.5 Liikmesriigi õiguse kohaldamine ning komisjoni tagasinõudeotsuste kohene ja tõhus täitmine

61. Menetlusmääruse artikli 16 lõikega 3 kodifitseeriti tõhususe põhimõtte nõuded⁷⁵. Abi tagasinõudmise kohustus on täidetud ainult siis, kui asjaomane liikmesriik on siseturuga kokkusobimatu abi summa tegelikult tagasi saanud koos tagasinõudmisega seotud intressiga⁷⁶ (edaspidi „kogu tagasinõutav summa“).
62. Asjaomane liikmesriik võib ise valida abi tagasinõudmise kohustuse täitmise viisid, tingimusel et need vastavad tõhususe põhimõttele⁷⁷ ja samaväärsuse põhimõttele, mille kohaselt tuleb liikmesriigi õigust kohaldada mittediskrimineerivalt võrreldes sarnaste juhtumitega, mida reguleerivad üksnes siseriiklikud õigusaktid⁷⁸. Nimetatud põhimõtete kohaselt tuleb kohest ja tõhusat tagasinõudmist hinnata igal üksikjuhul eraldi⁷⁹.

3. KOMISJONI JA ASJAOMASE LIIKMESRIIGI ROLL

63. Nii komisjonil kui ka liikmesriikidel on oluline roll tagasinõudeotsuste rakendamisel ning nad peavad aitama kaasa tagasinõudepoliitika tõhusale elluviimisele.

3.1 Komisjoni roll

64. Komisjon seab eesmärgiks määrata oma tagasinõudeotsustes kindlaks siseturuga kokkusobimatu abi saajad ja tagasinõutava abi summa. See võimaldab tagasinõudeotsuseid kiiremini rakendada ja hõlbustab abi tagasinõudmise kohustuse täitmist. Kui see ei ole võimalik, kirjeldab komisjon tagasinõudeotsuses metoodikat, mille kohaselt liikmesriik peab abisaajad ja tagasinõutava abi summa kindlaks määrama⁸⁰.

⁷⁴ Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 6. november 2018, *Scuola Elementare Maria Montessori vs. komisjon*, liidetud kohtuasjad C-622/16 P kuni C-624/16 P, ECLI:EU:C:2018:873, punktid 82 ja 84.

⁷⁵ Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 11. september 2014, *komisjon vs. Saksamaa („Biria Gruppe“)*, C-527/12, ECLI:EU:C:2014:2193, punktid 39 ja 41.

⁷⁶ Vt selle kohta kohtuotsus, Euroopa Kohus, 6. oktoober 2011, *komisjon vs. Itaalia („Veneetsia ja Chioggia I“)*, C-302/09, ECLI:EU:C:2011:634, punktid 38 ja 39.

⁷⁷ Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 5. oktoober 2006, *komisjon vs. Prantsusmaa („Scott“)*, C-232/05, ECLI:EU:C:2006:651, punkt 49.

⁷⁸ Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 13. juuni 2002, *Madalmaad vs. komisjon*, C-382/99, ECLI:EU:C:2002:363, punkt 90.

⁷⁹ Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 11. september 2014, *komisjon vs. Saksamaa („Biria Gruppe“)*, C-527/12, ECLI:EU:C:2014:2193, punkt 43.

⁸⁰ Komisjonil ei ole õigusaktidest tulenevat kohustust määratleda oma tagasinõudeotsuses tagasinõutava abi täpne summa. Piisab sellest, kui komisjon esitab otsuses teabe, mis võimaldab liikmesriigil selle

65. Kooskõlas lojaalse koostöö põhimõttega abistab komisjon asjaomast liikmesriiki tagasinõudeotsuse rakendamisel muu hulgas järgmiselt:
- edastades liikmesriigile näiteid arvutustabelitest, mida kasutatakse abisaajate ja abisummade kohta teabe esitamiseks (vt punktid 22 ja 23);
 - hinnates tagasinõudeotsuse täitmise tähtaja pikendamise taotlusi (vt jaotis 4.1);
 - korraldades avakohtumise (vt jaotis 4.2);
 - tehes kättesaadavaks töövahendi tagasinõudmisega seotud intressi arvutamiseks (vt punkt 110);
 - edastades tinghoidustamise lepingute näidiseid, mida saab kasutada abi esialgseks tagasinõudmiseks (vt punkt 117);
 - teavitades asjaomast liikmesriiki tagasinõudemenetluse ajutisest või lõplikust lõpetamisest (vt jaotis 4.9).

3.2 Liikmesriigi roll

66. Liikmesriikidel on tagasinõudepoliitika mõjususe tagamisel otsustav roll. Andes menetlusmääruse artikli 6 kohase ametliku uurimise käigus täpset ja täielikku teavet, võivad liikmesriigid aidata võtta vastu kergemini täitmisele pööratavaid tagasinõudeotsuseid ning ennetada või vähendada riski, et tagasinõudmine ei ole kohene ja tõhus.
67. Menetlusmääruse artikli 16 lõike 1 kohaselt on asjaomane liikmesriik kohustatud võtma kõik vajalikud meetmed, et abisaajalt abi tagasi saada. Liikmesriigi õigussüsteemi kohaselt võib abi tagasinõudmise protsess hõlmata mitut kohaliku, piirkondliku või riikliku tasandi asutust. Liikmesriigile adresseeritud komisjoni otsus on siduv kõigile selle riigi organitele, sealhulgas kohtutele⁸¹.
68. Mõned liikmesriigid on teinud abi tagasinõudmise protsessi kontrollimise ja järelevalve ülesandeks kesksele organile. Kogemused näitavad, et keskne ja koordineeriv organ aitab kaasa tagasinõudeotsuste kohesele ja tõhusale täitmisele, luues stabiilse suhtluskanali komisjoni talitustega.

4. TAGASINÕUDEOTSUSE RAKENDAMINE

69. Kui komisjon jõuab järeldusele, et juba antud abi on siseturuga kokkusobimatu, ja määrab selle tagasinõudmise, peab asjaomane liikmesriik abi tühistama⁸² ja vajaduse korral⁸³ abi tagasi nõudma komisjoni määratud tähtjaks (edaspidi „tagasinõudmise lõpptähtaeg“). Kui abi nõutakse tagasi pärast tagasinõudmise lõpptähtaega, ei ole liidu õiguse nõuded täidetud ja tagasinõudeotsus loetakse täitmata jäetuks⁸⁴. Igal juhul on asjaomasel liikmesriigil kohustus tagada ebaseadusliku abi tagasinõudmine

summa liigsete raskusteta kindlaks määrata. Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 28. juuli 2011, *Mediaset vs. komisjon*, C-403/10 P, ECLI:EU:C:2011:533, punkt 126.

⁸¹ Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 21. mai 1987, *Albako vs. BALM*, C-249/85, ECLI:EU:C:1987:245, punkt 17.

⁸² See tähendab, et liikmesriik peab abi andmisele eelnenud olukorra taastamiseks võtma kõik vajalikud meetmed, mille hulka võib kuuluda näiteks lepingu tühistamine. Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 8. detsember 2011, *Residex Capital IV*, C-275/10, ECLI:EU:C:2011:814, punktid 45-47.

⁸³ Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 20. märts 1997, *Rheinland-Pfalzi liidumaa vs. Alcan Deutschland*, C-24/95, ECLI:EU:C:1997:163, punkt 34.

⁸⁴ Vt selle kohta kohtuotsus, Euroopa Kohus, 22. detsember 2010, komisjon vs. Itaalia („Abi börsil hiljuti noteeritud äriühingutele“), C-304/09, ECLI:EU:C:2010:812, punkt 32.

ja lõpetada liidu õiguse rikkumine võimalikult kiiresti pärast tagasinõudmise lõpptähtaja möödumist.

70. Komisjoni kogemuste kohaselt võivad kiirendatud erihaldusmenetlused olla väga tõhusad ja aidata liikmesriikidel oma kohustusi nõuetekohaselt täita.

4.1 Otsuse täitmise tähtaja pikendamise taotlus

71. Komisjon määrab oma tagasinõudeotsuses asjaomasele liikmesriigile kaks lõpptähtaega: i) lõpptähtaeg täpse teabe esitamiseks meetmete kohta, mida liikmesriik plaanib võtta ja on juba võtnud otsuse täitmiseks, ning ii) lõpptähtaeg abi tagasinõudmise kohustuse täitmiseks. Esimesena nimetatud lõpptähtajaks peab liikmesriik üldjuhul muu hulgas esitama täieliku teabe abisaajate isikute kohta, kui neid ei ole tagasinõudeotsuses juba kindlaks määratud, tagasinõutava summa kohta ja abi tagasinõudmise kohustuse täitmise suhtes kohaldatava siseriikliku menetluse kohta.
72. Kui liikmesriigil tekib raskusi tagasinõudeotsuse täitmisel selleks seatud lõpptähtajaks, on ta kohustatud esitama teabe nende raskuste kohta komisjonile piisavalt aegsasti, et komisjonil oleks võimalik olukorda hinnata; lisaks tuleb esitada ettepanekud asjakohaste lahenduste kohta⁸⁵. Viimaste hulka võib kuuluda ettepanek pikendada abi tagasinõudmise lõpptähtaega.
73. Sellistel juhtudel peavad komisjon ja asjaomane liikmesriik tegema heas usus koostööd, et raskused ületada, järgides seejuures täiel määral liidu õigust⁸⁶. Samuti peab asjaomane liikmesriik esitama komisjonile kogu teabe, mis võimaldab viimasel hinnata, kas valitud tegutsemisviisid võimaldavad tagasinõudeotsuse nõuetekohaselt täide viia⁸⁷.
74. Tavaliselt pikendab komisjon oma otsuse täitmise lõpptähtaega ainult erandlike asjaolude korral, kui liikmesriik tõendab veenvalt, et kõik muud võimalikud meetmed, mis võiksid tagada komisjoni otsuse õigeaegse rakendamise, ei annaks tulemust.
75. Abi tagasinõudmise lõpptähtaja pikendamise taotlust ei rahuldata, kui abi tagasinõudmise viibimine on tingitud liikmesriigi valitud tegutsemisviisidest ja vahenditest, kuid kasutada saanuks kiiremat tulemust andvaid tegutsemisviise.
76. Abi tagasinõudmise lõpptähtaja pikendamise taotlust ei saa rahuldada tagantjärele, kui lõpptähtaeg on juba möödunud (vt punkt 69).
77. Abi tagasinõudmise lõpptähtaja pikendamiseks peab komisjon võtma vastu uue otsuse.

4.2 Avakohtumine

78. Varsti pärast tagasinõudeotsuse teatavakstegemist pakub komisjon tavaliselt asjaomaste liikmesriikide ametiasutustele võimalust pidada avakohtumine. See toimub eelistatavalt ühe kuu jooksul ja igal juhul enne punktis 71 nimetatud teabe esitamise lõpptähtaja möödumist.

⁸⁵ Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 9. november 2017, komisjon vs. Kreeka („Larco“), C-481/16, ECLI:EU:C:2017:845, punkt 29.

⁸⁶ Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 20. märts 2014, Rousse Industry vs. komisjon, C-271/13 P, ECLI:EU:C:2014:175, punkt 78.

⁸⁷ Rakendamise ettepanekute kohta vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 12. detsember 2002, komisjon vs. Saksamaa, C-209/00, ECLI:EU:C:2002:747, punktid 40-44.

79. Avakohtumise eesmärk on komisjoni ja asjaomase liikmesriigi ametiasutuste vahelise koostööpõhise läbipaistva suhte sisseseadmise abil hõlbustada ja kiirendada abi tagasinõudmise protsessi. Komisjon tutvustab ka vahendeid, mida ta võib abi tagasinõudmise hõlbustamiseks liikmesriigile pakkuda.
80. Komisjoni eesmärk on anda avakohtumisel esialgset tagasisidet abi tagasinõudmise strateegia ja rakendusmeetmete kohta, mida asjaomane liikmesriik kavatseb tagasinõudeotsuse täitmiseks võtta.
81. Kuigi avakohtumisel osalemine ei ole kohustuslik, soovib komisjon tungivalt liikmesriikidel seda võimalust kasutada, et saada suuniseid abi tagasinõudmise põhiaspektide kohta ja küsida vajaduse korral selgitusi.

4.3 Nende abisaajate kindlakstegemine, kellelt tuleb abi tagasi nõuda

82. Ebaseaduslik abi, mis on tunnistatud siseturuga kokkusobimatuks, tuleb tagasi nõuda abisaajatelt, kes tegelikult abi said⁸⁸. Kui abisaajad ei ole tagasinõudeotsuses kindlaks määratud, peab asjaomane liikmesriik uurima iga asjaomase ettevõtja individuaalset olukorda⁸⁹.
83. ELi toimimise lepingu artikli 345 kohaselt kohaldatakse era- ja avalik-õiguslike ettevõtjate suhtes samu riigiabi eeskirju; seega ei tehta ebaseadusliku abi tagasinõudmisel nende vahel mingit vahet.

4.3.1 Konsolideerimisgruppi kuuluva abisaaja kindlakstegemine

84. Üldjuhul ei ole abisaajat keeruline kindlaks teha. Mõnel juhul võib komisjonil aga osutada vajalikuks hinnata, milline majandusüksust moodustavasse konsolideerimisgruppi kuuluv ettevõtja abi sai.
85. Kui teatavaid tehinguid on tehtud konsolideerimisgrupi siseselt, võib komisjon siiski piirata abi tagasinõudmise ulatuse ühe abisaajaga selles konsolideerimisgrupis. Samas võib komisjon oma tagasinõudeotsuses järeldada, et konsolideerimisgruppi kuuluvad ettevõtjad moodustavad konkurentsioiguse tähenduses majandusüksuse⁹⁰ või et abi on saanud teised konsolideerimisgruppi kuuluvad ettevõtjad.
86. Punktis 85 osutatud juhul võidakse tagasinõudeotsusega kohustada asjaomast liikmesriiki lisaks vahetult abi saanud ettevõtjalt nõudma abi tagasi ka kogu majandusüksust moodustavalt konsolideerimisgrupilt või mõningatelt konsolideerimisgruppi kuuluvatelt juriidilistelt isikutelt⁹¹.
87. Sellise tagasinõudeotsuse rakendamisel peab asjaomane liikmesriik tõendama komisjonile, et ta on abi nõuetekohaselt tagasi nõudnud kas vahetult abisaajalt või teistelt ettevõtjatelt, kelle suhtes abi tagasinõudmise kohustust kohaldatakse.

⁸⁸ Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 29. aprill 2004, Saksamaa vs. komisjon („SMI“), C-277/00, ECLI:EU:C:2004:238, punkt 75.

⁸⁹ Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 13. veebruar 2014, Mediaset, C-69/13, ECLI:EU:C:2014:71, punkt 22.

⁹⁰ Euroopa Kohtu praktikast tuleneb, et kui juriidiliselt eraldiseisvad füüsilised või juriidilised isikud moodustavad majandusüksuse, tuleks neid liidu konkurentsioiguse kohaldamisel käsitleda ühe ettevõtjana. Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 12. juuli 1984, Hydrotherm, C-170/83, ECLI:EU:C:1984:271, punkt 11.

⁹¹ Vt kohtuotsus, Esimese Astme Kohus, 29. juuni 2000, DSG vs. komisjon, T-234/95, ECLI:EU:T:2000:174, punkt 124.

4.3.2 Tagasinõudekorralduse laiendamine; majanduslik järjepidevus

88. Kui tagasinõudeotsuse rakendamise etapis ei ole võimalik abi algselt abisaajalt tagasi nõuda ja ilmneb, et abi anti edasi mõnele teisele ettevõtjale, võib liikmesriigil osutada vajalikuks laiendada abi tagasinõudmine ettevõtjale, kes sellise eelise sai, ja tagada, et abi tagastamise kohustusest ei hoita kõrvale⁹².
89. Euroopa Kohus on eristanud ettevõtja tegevuse üleandmise kahte viisi. Need on i) ettevõtja kogu või osa vara müük, mille järel tegevust ei vii enam ellu sama juriidiline isik (edaspidi „vara müük“), ning ii) ettevõtja aktsiate müük, mille järel abi saanud ettevõtja säilitab oma juriidilise isiku ja jätkab oma tegevuse elluviimist (edaspidi „aktsiate müük“)⁹³.

4.3.2.1 Vara müük

90. Kui siseturuga kokkusobimatu abi saaja asutab uue äriühingu või võõrandab oma vara mõnele teisele ettevõtjale, et kogu või osa oma tegevust jätkata, võib selle tegevuse jätkumine abiga tekitatud konkurentsimoontust pikendada. Seega võib äsja asutatud äriühingult või vara ostjalt nõuda abi tagasimaksmist, kui kõnealune eelis tema kasuks edasi kestab.
91. Vara müügi stsenaariumi korral hindab komisjon asjaomaste ettevõtjate vahelise majandusliku järjepidevuse olemasolu igal üksikjuhul eraldi, lähtudes avatud loetellu kuuluvatest mittekumulatiivsetest kriteeriumidest. Muu hulgas võib komisjon arvesse võtta järgmisi kriteeriume⁹⁴: i) võõrandamise ulatus (varad⁹⁵ ja kohustused, tööjõu ja/või juhtkonna säilitamine); ii) võõrandamistehingu hind⁹⁶; iii) müüja ja ostja aktsionäride või omanike isikud; iv) võõrandamise aeg (menetlusmääruse artikli 4 kohase esialgse uurimise ajal, sama määruse artikli 6 kohase ametliku uurimise ajal või pärast tagasinõudeotsuse vastuvõtmist); v) tehingu majanduslik loogika⁹⁷.

⁹² Vt kohtuotsus, Üldkohus, 13. september 2010, Kreeka vs. komisjon, liidetud kohtuasjad T-415/05, T-416/05 ja T-423/05, ECLI:EU:T:2010:386, punktid 143–146.

⁹³ Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 29. aprill 2004, Saksamaa vs. komisjon („SMI“), C-277/00, ECLI:EU:C:2004:238, punktid 78 ja 84.

⁹⁴ Komisjon ei pea võtma arvesse kõiki neid kriteeriume. Vt selle kohta kohtuotsus, Üldkohus, 28. märts 2012, Ryanair vs. komisjon, T-123/09, ECLI:EU:T:2012:164, punktid 155 ja 156.

⁹⁵ Mis puudutab tehingu ulatust, siis müüdiv vara peab põhimõtteliselt moodustama ainult osa abisaaja varast. Mida suurem on uuele üksusele võõrandatav ettevõtte osa, seda suurem on tõenäosus, et müüdiva varaga seotud majandustegevuses saadakse jätkuvalt kasu siseturuga kokkusobimatust abist. Vt komisjoni 15. oktoobri 2014. aasta otsus (EL) 2015/1826 riigiabi SA.33797 — (2013/C) (ex 2013/NN) (ex 2011/CP) kohta, mida Slovakkia andis äriühingule NCHZ (ELT L 269, 15.10.2015, lk 71). Majandusliku järjepidevuse kohta vt komisjoni 17. septembri 2008. aasta otsus riigiabi N 321/08, N 322/08 ja N 323/08 kohta – Kreeka – äriühingud Olympic Airways Services / Olympic Airlines; komisjoni 12. novembri 2008. aasta otsus riigiabi N 510/2008 kohta – Itaalia – Alitalia vara müük; komisjoni 4. aprilli 2012. aasta otsus riigiabi SA.34547 kohta – Prantsusmaa – Reprise des actifs du groupe SERNAM dans le cadre de son redressement judiciaire.

⁹⁶ Kui vara müüakse avatud, läbipaistva, mittediskrimineeriva ja mittetingimusliku pakkumismenetluse tulemusena kõrgeima hinna pakkujale, siis eeldatakse, et makstud hind on turuhind. Komisjon järgis seda põhimõtet järgmistes otsustes: komisjoni 1. oktoobri 2014. aasta otsus riigiabi SA.31550 (2012/C) (ex 2012/NN) kohta, mida Saksamaa andis Nürburgringile; komisjoni 27. märtsi 2014. aasta otsus riigiabi SA.34572 (13/C) (ex 13/NN) kohta, mida Kreeka andis äriühingule Larco General Mining & Metallurgical Company S.A.; komisjoni 7. mai 2015. aasta otsus riigiabi SA.35546 (2013/C) (ex 2012/NN) kohta, mida Portugal andis äriühingule Estaleiros Navais de Viana do Castelo S.A.

⁹⁷ Komisjon tuvastas majandusliku järjepidevuse juhtudel, kui äritegevuse viis, tegevuse ulatus või tootmine ei muutunud. Vt näiteks komisjoni 15. oktoobri 2014. aasta otsus (EL) 2015/1826 riigiabi SA.33797 — (2013/C) (ex 2013/NN) (ex 2011/CP) kohta, mida Slovakkia andis äriühingule NCHZ

4.3.2.2 Aktsiate müük

92. Ühisturuga kokkusobimatu abi saaja aktsiate müük kolmandale isikule ei mõjuta abisaaja kohustust maksta see abi tagasi⁹⁸.
93. Kui ebaseaduslikku riigiabi saanud ettevõtja aktsiad müüakse ära, kuid ettevõtja säilitab oma juriidilise isiku ja jätkab riigiabiga subsideeritud tegevust, peab liikmesriik selle abi tagasi nõudma⁹⁹. Tegelikult säilitab see ettevõtja oma konkurentide ees eelise.

4.3.2.3 Ettevõtjate ühinemine ja muu ümberkorraldamine

94. Lisaks vara ja aktsiate müügile võidakse ka ettevõtjate ühinemise või muu ümberkorraldamise korral liikmesriigil paluda määrata kindlaks, milliselt ettevõtjalt abi tuleb tagasi nõuda. Sellistel juhtudel peab asjaomane liikmesriik tegema kindlaks esialgse abisaaja õigusjärglase ja nõudma abi tagasi järelejäanud üksuselt¹⁰⁰.

4.3.3 Maksumeetmete kaudu abi saajad

95. Maksusoodustusi andva abikava korral peab asjaomane liikmesriik tegema kindlaks kava kaudu eelise saanud ettevõtjad ja neilt abi tagasi nõudma.
96. Abisaaja kindlakstegemisel ei ole oluline, kas asjaomane ettevõtja on abimeedet oma maksudeklaratsioonis õigesti kohaldanud või on ta rikkunud kohaldatavaid siseriiklikke õigusnorme¹⁰¹. Oluline küsimus on, kas ettevõtja on saanud maksusoodustuse, mis on tunnistatud siseturuga kokkusobimatuks riigiabiks. Siseriiklikud menetlused riiklike maksunormide ebaõige kohaldamise või kuritarvitamise tõkestamiseks ei või ohustada riigiabi kohest ja tõhusat tagasinõudmist.

4.4 Tagasinõutava summa kindlaksmääramine

97. Kui komisjoni otsuses on abi suurus juba kindlaks määratud, on liikmesriik kohustatud rakendama komisjoni vastuvõetud otsust. Kui liikmesriik vaidlustab otsuses kindlaks määratud abisumma, tuleb selle küsimusega pöörduda liidu kohtute poole. Seega peab liikmesriik nõudma tagasi tagasinõudeotsuses kindlaksmääratud abisumma, välja arvatud juhul, kui liidu kohus on otsuse kehtivuse peatanud või tühistanud.

(ELT L 269, 15.10.2015, lk 71). Seevastu juhtudel, kui tõendati olulisi muudatusi tegevuses või äristrateegias, leidis komisjon, et majanduslik järjepidevus puudub. Vt komisjoni 1. oktoobri 2014. aasta otsus (EL) 2016/151 riigiabi SA.31550 (2012/C) (ex 2012/NN) kohta, mida Saksamaa andis Nürburgringile (ELT L 34, 10.2.2016, lk 1); komisjoni 1. oktoobri 2014. aasta otsus (EL) 2016/152 riigiabi SA 27339 (12/C) (ex 11/NN) kohta, mida Saksamaa andis Zweibrückeni lennujaamale ja lennujaama kasutavatele lennuettevõtjatele (ELT L 34, 10.2.2016, lk 68). Ühelgi juhul ei ole kahe ettevõtja vahelise majandusliku järjepidevuse uurimisel otsustavaks teguriks peetud ainult üksi majanduslikku loogikat.

⁹⁸ Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 29. aprill 2004, Saksamaa vs. komisjon („SMI“), C-277/00, ECLI:EU:C:2004:238, punkt 81.

⁹⁹ Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 1. oktoober 2015, Electrabel ja Dunamenti Erőmű vs. komisjon, C-357/14 P, ECLI:EU:C:2015:642, punkt 113.

¹⁰⁰ Vt selle kohta kohtuotsus, Euroopa Kohus, 7. märts 2018, SNCF Mobilités vs. komisjon, C-127/16 P, ECLI:EU:C:2018:165.

¹⁰¹ Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 14. juuli 2011, komisjon vs. Itaalia („Tremonti bis“), C-303/09, ECLI:EU:C:2011:483, punkt 43.

98. Kui komisjon ei ole tagasinõutava abi täpset suurust tagasinõudeotsuses kindlaks määranud, peab igalt abisaajalt tagasinõudmisele kuuluva abisumma kindlaks määrama asjaomane liikmesriik, kasutades tagasinõudeotsuses esitatud metoodikat.
99. Komisjon kohustab liikmesriiki nõudma kogu abi tagasi, välja arvatud juhul, kui abi andmise ajal vastas see kohaldatavatele nõuetele, mis on sätestatud i) määruses ELi toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamise kohta, millega teatavat liiki abi tunnistatakse siseturuga kokkusobivaks (edaspidi „grupierandi määrus“); või ii) määruses, mis sätestab, et teatavat liiki riiklik toetus ei vasta kõikidele ELi toimimise lepingu artikli 107 lõikes 1 sätestatud kriteeriumidele ja on seega vabastatud ELi toimimise lepingu artikli 108 lõikes 3 kohasest teatamiskohustusest (edaspidi „vähese tähtsusega abi määrus“); või iii) komisjoni muus, varasemas otsuses¹⁰².
100. Komisjon võib nõustuda vähese tähtsusega riigiabi eeskirja tagasiulatuva kohaldamisega järgmistel tingimustel:
- kogu ebaseadusliku abi summa peab jääma alla vähese tähtsusega abi piirmäära¹⁰³; sellega seoses ei ole lubatav kasutada keskmisi summasid abisaaja kohta, kuna nii ei ole tagatud, et ükski ettevõtja ei saa kasu piirmäära ületavast kogusummast¹⁰⁴;
 - kontrollides tagasiulatuvalt mis tahes kolme majandusaasta pikkuse perioodi jooksul antud vähese tähtsusega abi summat, peab liikmesriik võtma arvesse iga kolmeaastast perioodi, mis sisaldab kuupäeva, mil anti abi, mis tuleks tagasi nõudmata jätta¹⁰⁵; ning
 - kõik kohaldatavas määruses sätestatud tingimused peavad olema täidetud¹⁰⁶.
101. Tagasinõutava summa väljaarvutamiseks võib liikmesriik võtta arvesse ka seda, kas abisaaja on saadud abilt maksnud tulumaksu. Kui see nii on (s.t abi brutosumma ei ole võrdne abi netosummaga), võib liikmesriik vastavalt oma siseriiklikele maksunormidele võtta arvesse tulumaksu varasemat tasumist abisaaja poolt ja nõuda tagasi ainult saadud netosumma.
102. Seevastu juhul, kui ebaseadusliku ja siseturuga kokkusobimatu abi saaja ei ole saadud abilt tulumaksu maksnud (s.t abi brutosumma võrdub abi netosummaga), peab abisaaja tagasi maksma saadud abi brutosumma.
103. Igal juhul peab asjaomane liikmesriik tagama, et abisaaja ei saaks täiendavat maksuvähendust, väites, et tagasimakse on vähendanud tema maksustatavat tulu.

¹⁰² Vt näiteks komisjoni 11. juuli 2001. aasta otsus riigiabi kava kohta, mida Hispaania kohaldas teatavate Álavas hiljuti asutatud äriühingute suhtes (EÜT L 314, 18.11.2002, lk 1, põhjendus 90).

¹⁰³ Vt kohtuotsus, Üldkohus, 20. september 2011, Regione autonoma della Sardegna jt vs. komisjon, liidetud kohtuasjad T-394/08, T-408/08, T-453/08 ja T-454/08, ECLI:EU:T:2011:493, punktid 310-312, mida kinnitati Euroopa Kohtu otsusega, 13. juuni 2013, HGA jt vs. komisjon, liidetud kohtuasjad C-630/11 P kuni C-633/11 P, ECLI:EU:C:2013:387.

¹⁰⁴ Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 13. september 2017, komisjon vs. Belgia, C-591/14, ECLI:EU:C:2017:670, punkt 46.

¹⁰⁵ Näiteks kui liikmesriik taotleb 2018. aastal, et 31. detsembril 2014 antud eelist loetaks tagasiulatuvalt vähese tähtsusega abiks, peab ta tõendama, et ka selle uue vähese tähtsusega abi lisamisel ei ületata asjakohast ülemmäära ühelgi järgmistest kolmeaastastest perioodidest: 2012-2014, 2013-2015 ja 2014-2016. Seega võib komisjon lubada kõnealuse väidetava vähese tähtsusega abi tagasiulatuvat lisamist ainult tingimusel, et asjakohast vähese tähtsusega abi ülemmäära ei ületata ühelgi perioodil.

¹⁰⁶ Nagu on sätestatud ka komisjoni 18. detsembri 2013. aasta määruses (EL) nr 1407/2013, milles käsitletakse Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamist vähese tähtsusega abi suhtes (ELT L 352, 24.12.2013, lk 1).

4.4.1 *Maksumeetmed*

104. Maksusoodustuse kaudu antava riigiabi kontekstis „tähendab eelnenud olukorra taastamine võimaluste piires tagasipöördumist olukorra juurde, mis oleks valitsenud siis, kui asjaomaseid tehinguid oleks sooritatud maksumäära vähendamiseta”¹⁰⁷.
105. Seetõttu peab asjaomane liikmesriik arvutama välja õige maksusumma, mida ettevõtja oleks pidanud maksma, kui ebaseaduslikku abimeedet poleks kohaldatud. Seejuures tuleb tugineda ainult minevikus tegelikult tehtud valikutele, ent mitte alternatiivsetele, hüpoteetilistele valikutele, mida oleks olnud võimalik teha¹⁰⁸. Arvesse võib võtta üksnes siseriiklike ja rahvusvaheliste õigusaktidega (kui need on kohaldatavad) või tagasinõudeotsusega ettenähtud automaatselt kohaldatavaid mahaarvamisi.
106. Näiteks, kui liikmesriik suurendab maksustamisbaasi pärast komisjoni kinnitust maksuvähenduse siseturuga kokkusobimatuse kohta, võib põhimõtteliselt kohaldada muid maksuvähendusi, mida oli juba esialgse maksu tasumise tähtajal võimalik kasutada¹⁰⁹.
107. Maksudokumentide konfidentsiaalsus ei ole asjakohane põhjendus nõutud tõendite esitamata jätmiseks.
108. Maksusummade (sealhulgas maksusoodustuste vormis antud riigiabi) sissenõudmiseks võib asjaomase liikmesriigi maksuhaldur siseriikliku õiguse kohaselt olla kohustatud viima läbi sisemised maksuauditid enne riigiabi tegelikku tagasinõudmist. Sellised maksuauditid on vastuvõetavad, kui i) abi nõutakse tagasi abi tagasinõudmiseks seatud lõpptähtajaks ja ii) järgitakse tagasinõutava abi kindlaksmääramise otsuses esitatud metoodikat.

4.4.2 *Tagasinõudmisega seotud intressi arvutamine*

109. Menetlusmääruse artikli 16 lõike 2 kohaselt sisaldab tagasinõudeotsuse alusel tagasi nõutav abi intressi, mida arvestatakse kuupäevast, mil abi tehti abisaajale kättesaadavaks, kuni abi tagastamise kuupäevani¹¹⁰. Rakendusmääruse kohaselt tuleb intressi kohaldada liitintressina¹¹¹.

¹⁰⁷ Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 15. detsember 2005, Unicredito Italiano, C-148/04, ECLI:EU:C:2005:774, punkt 117.

¹⁰⁸ Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 15. detsember 2005, Unicredito Italiano, C-148/04, ECLI:EU:C:2005:774, punktid 118-119.

¹⁰⁹ Sellisel juhul peavad maksuvähendustega seoses olema täidetud järgmised tingimused: i) vähenduse tulemuseks ei või olla muu (uus) riigiabi; ii) vähendus peaks olema ühetaoliselt kohaldatav kõigi maksumaksjate puhul; iii) vähendus on kohaldatav õigusnormi alusel, mis kehtis siseturuga kokkusobimatu abi andmise ajal; ja iv) maksuvähenduse saamise tingimustele vastavatel ettevõtjatel peab olema automaatselt õigus vähendusele (s.t vähenduse kohaldamine ei nõua liikmesriigi eelnevat luba ega valikuvõimaluse õigeaegset taotlemist maksumaksja poolt).

¹¹⁰ Kohtumenetluses olevate tagasinõudeotsuste puhul arvestatakse tagasinõudmisega seotud intressi ka nende ajavahemike eest, mille jooksul otsuse kehtivus peatati kohtumäärusega või otsus tühistati esimese astme kohtuotsusega, mille omakorda Euroopa Kohus seejärel tühistas. Vt selle kohta kohtuotsus, Euroopa Kohus, 12. veebruar 2008, CELF ja Ministre de la Culture et de la Communication („CELF I“), C-199/06, ECLI:EU:C:2008:79, punktid 56-58 ja 69.

¹¹¹ Viiteintressimäärad ja diskontomäärad (%) alates 1. augustist 1997. aastast on leitavad Euroopa Komisjoni konkurentsi peadirektoraadi veebisaidilt.

110. Asjaomase liikmesriigi ülesanne on määrata kindlaks sissenõutava intressi täpne summa. Selle ülesande hõlbustamiseks on komisjon teinud kättesaadavaks vahendi intressi arvutamiseks vastavalt rakendusmääruses sätestatud normidele¹¹².

4.5 Tagasinõudekorralduse kättetoimetamine

111. Liikmesriik, kellele tagasinõudeotsus on adresseeritud, peab siseturuga kokkusobimatu abi abisaajalt tagasi nõudma otsusega ette nähtud tähtaja jooksul. Menetlusmääruse artikli 16 lõikes 3 sätestatud nõuete täitmise tagamiseks (vt punkt 17) on väga oluline toimetada tagasinõudekorraldus, millega nõutakse riigiabi tagasimaksmist abi tagasinõudmise lõpptähtajaks, abisaajale kätte viivitamata.
112. Tagasinõudekorralduse laad ja elemendid võivad olla erinevad, sõltudes muu hulgas abi andnud asutusest, siseturuga kokkusobimatu abi andmise viisist ja abi summast. Olenemata asjaomase siseriikliku õigussüsteemi eripärast võib tagasinõudekorralduste standarditud vorm ja kättetoimetamise kord aidata kaasa tagasinõudeotsuste õigeaegsele ja tõhusale täitmisele.
113. Viide siseriiklikule õigusele tähendab ka seda, et põhimõtteliselt on kohaldatavad kõik asjaomase liikmesriigi õiguskorras sätestatud normid ja menetlused, olenemata nende allikast. Abisaajate puhul, kelle asukoht või püsiv tegevuskoht ei ole asjaomase liikmesriigi territooriumil, võib tagasinõudekorralduste kättetoimetamine seega olla reguleeritud selles liikmesriigis kohaldatavates rahvusvahelistes lepingutes või rahvusvahelises eraõiguses sätestatud normide ja menetlustega.
114. Vastavalt lojaalse koostöö põhimõttele peavad liikmesriigid komisjoni esimesel võimalusel hoiatama, kui nad eeldavad, et tagasinõudekorralduse kättetoimetamisel tekib raskusi.

4.6 Abi esialgne tagasimaksmine

115. Kui tagasinõudeotsus on kohtus vaidlustatud, võib liikmesriik nõustuda tagasinõutava abi esialgse tagasimaksmisega.
116. Asjaomane liikmesriik võib kaaluda esialgset tagasimaksmist niivõrd, kuivõrd see on piisav, et tagada siseturuga kokkusobimatust abist tuleneva konkurentsimoonutuse täielik, kuigi ajutine kõrvaldamine. Selleks peab liikmesriik tagama, et abisaaja kaotab ebaseadusliku ja siseturuga kokkusobimatu abiga seotud eelise. Liikmesriik peaks komisjonile põhjendama ajutiste meetmete vajalikkust ja esitama kavandatud ajutiste meetmete ammendava kirjelduse.
117. Tagasinõudeotsuse esialgse rakendamise võib saavutada näiteks seeläbi, et abisaaja kannab kogu tagasinõutava summa tinghoiukontole¹¹³. Komisjon on valmis edastama sobivate tinghoiustamise lepingute näidiseid. Liikmesriik võib ka ise esitada

¹¹² Juurdepääs vahendile antakse pärast registreerimisprotsessi nii liikmesriigi kui ka liidu tasandil. Registreerimine tagab, et vahendit saavad kasutada ainult asjaomase liikmesriigi ametiasutuste ja komisjoni talituste volitatud ametnikud.

¹¹³ Kogu abisumma ja tagasinõudmisega seotud intressi maksmist tinghoiukontole võib reguleerida eraldi lepinguga, millele kirjutavad alla liikmesriik, pank või haldur ja abisaaja ning milles lepinguosalised lepivad kokku, et tinghoiulepingule kantud summa vabastatakse ühe või teise lepinguosalise kasuks sõltuvalt kohtuvaidluse lõpptulemusest. Selle summa saaja saab ka võimaliku tulu või kannab võimaliku kahju, mis on tagasinõutava summaga seoses tekkinud kogu selle aja jooksul, mil seda hoitakse tinghoiukontol. Kui liidu kohtu lõplik otsus kinnitab tagasinõudeotsuse üksnes osaliselt nii, et tagasinõutav summa väheneb, tuleb tinghoiukontol hoitavad vahendid, sealhulgas võimalik tulu või kahju, kanda proportsionaalselt üle asjaomasele liikmesriigile ja abisaajale.

komisjonile konkreetse tinghoiustamise lepingu, mis vastab punktis 116 nimetatud tingimustele.

118. Seevastu ei ole tagasinõutava summa tulevase maksmise kohta tagatise andmine piisav ajutine meede, kuna abi jääb vahepealsel ajal abisaaja käsutusse.
119. Teise võimalusena, kui see on siseriikliku õiguse kohaselt lubatav, võib abisaaja valida, kas maksta abisumma ja tagasinõudmisega seotud intress liikmesriigile tagasi eriklausli alusel, mille kohaselt abi tagastatakse abisaajale, kui käimasolev kohtuvaidlus lahendatakse lõplikult tema kasuks.
120. Erandjuhtudel võib kasutada ka muid abi esialgse tagasimaksmise viise, tingimusel et järgitakse eespool kirjeldatud põhimõtteid. Kui abi ei nõuta koheselt lõplikult tagasi, peaksid liikmesriigid tuginema oma õiguskorras sisalduvatele õigusnormidele, mis võimaldavad nende ametiasutustel nõuda abi esialgset tagasimaksmist,¹¹⁴ isegi kui selline õigusnorm ei ole sätestatud konkreetset riigiabi tagasinõudmist silmas pidades¹¹⁵.

4.7 Abi tagasinõudmise alternatiivsed viisid

121. Kui liikmesriik nõuab abi tagasi muul viisil kui rahalise makse kujul, peab ta esitama komisjonile teabe, mis võimaldab viimasel hinnata, kas valitud tegutsemisviis on otsuse täitmiseks asjakohane¹¹⁶. Komisjon nõustub abi tagasinõudmise alternatiivse viisiga ainult juhul, kui i) see on sobiv viis ebaseadusliku abimeetmega moonutatud turutingimuste taastamiseks; ii) see on komisjonile ja teistele huvitatud isikutele mõistetav kui nimetatud eesmärgi kandev meede¹¹⁷ ning iii) liikmesriik tõendab, et sellel on rahalise maksega samaväärne mõju.
122. Komisjon saab sageli taotlusi nõustuda abi tagasinõudmise alternatiivsete viisidega, nagu mitterahaline tagasimakse või riigiabiga seotud nõuete tasaarvestamine abisaaja nõuete asjaomase liikmesriigi vastu.
123. Komisjon võib mitterahalise tagasimaksmisega nõustuda ainult erandjuhtudel, kui punktis 121 nimetatud tingimused on täidetud ja kui asjaomane liikmesriik tegutseb järgmiste põhimõtete kohaselt:
 - vara väärtus tuleb kindlaks määrata objektiivselt, võimaldamaks komisjonil järeldada, et väärtus on samaväärne tagasinõutava summaga, millele lisandub asjakohane tagasinõudmisega seotud intress;
 - mitterahaline tagasimaksmine peab olema liikmesriigi õiguse alusel lubatav; liikmesriik peab teavitama komisjoni asjakohastest siseriiklikest õigusnormidest, mis näevad ette mitterahalise tagasimaksmise;

¹¹⁴ Näiteks näeb Prantsuse õigus ette, et riigi kohtud võivad määrata abi esialgse tagasimaksmise (s.t enne menetluse sisulist lahendamist), kui abi tagasimaksmise kohustust ei saa tõsiselt kahtluse alla seada. Sellise ajutise maksekorralduse (prantsuse keeles „*référé-provision*“) võib anda tagasinõudekorralduse suhtes, mis on antud välja pärast komisjoni otsust.

¹¹⁵ Näiteks mõningatel liikmesriikidel puuduvad õigusnormid, mis võimaldaksid abi tagasinõudmise eest vastutavatel ametiasutustel nõuda esialgseid makseid maksuõigusnormide alusel, kuid samas on neil olemas sarnased tsiviilõiguse sätted. Sellistel juhtudel peaks liikmesriik tuginema otsuse esialgset rakendamist võimaldavatele õigusnormidele, olenemata otsuse täitmiseks valitud menetlusest.

¹¹⁶ Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 7. juuli 2009, komisjon vs. Kreeka („*Olympic Airways II*“), C-369/07, ECLI:EU:C:2009:428, punkt 79.

¹¹⁷ Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 12. detsember 2002, komisjon vs. Saksamaa, C-209/00, ECLI:EU:C:2002:747, punktid 57-58.

- tuleb vältida seda, et teatava aja jooksul pärast otsuse kuupäeva (vähemalt kuni asjaomase vara täieliku amortiseerimiseni vastavalt raamatupidamiseeskirjadele) viiakse abisaaja vara kasutades ellu majandustegevust. Sellega seoses viidatakse majandusliku järjepidevuse olemasolu hindamise kriteeriumidele, mis on esitatud punktis 91.
124. Komisjon võib nõuete tasaarvestamisega nõustuda ainult erandjuhtudel, kui asjaomane liikmesriik tegutseb järgmiste põhimõtete kohaselt:
- nõuete tasaarvestamise võimalus on liikmesriigi õigusega ette nähtud;
 - tasaarvestatavad nõuded on kindlad, kindlasummalised ja tasumisele kuuluvad ning
 - võetavad meetmed on täiesti läbipaistvad, võimaldamaks komisjonil veenduda, et need sobivad abiga tekitatud konkurentsimoontonutuse kõrvaldamiseks.
125. Tagasimaksmise edasilükkamine või osade kaupa maksmine pärast abi tagasinõudmise tähtaega tähendaks, et abi tagasinõudmise kohustust ei ole täidetud viivitamata, ega ole seetõttu lubatud.

4.8 Maksejõuetusmenetlus

126. Abisaaja, kes ei suuda nõutavat abi koos tagasinõudmisega seotud intressiga tagasi maksta, püsib turul põhimõtteliselt ainult tänu sellele abile. Seega selleks, et abi kõrvaldamise kaudu taastada siseturul endine olukord, peab see abisaaja siseturult lahkuma ning tal ei tohi olla ühtki õiguslikku ja majanduslikku õigusjärglast (vt jaotis 4.3.2).
127. Maksejõuetult abisaajalt abi tagasinõudmiseks võib liikmesriik arestida abisaaja vara ja algselt abisaaja likvideerimise menetluse üksnes juhul, kui viimane ei suuda abi tagasi maksta, või võtta muid meetmeid, mis võimaldavad abi tagasi saada ja mis on ette nähtud liikmesriigi õiguses¹¹⁸. Sellega seoses ei saa abi tagasinõudmist abisaaja likvideerimise menetluse abil põhimõtteliselt pidada ELi toimimise lepingu eesmärkidega võrreldes ebaproportsionaalseks¹¹⁹. Seega peab asjaomane liikmesriik algselt nimetatud menetluse aktsionärina või võlausaldajana, kui tal on vastav positsioon¹²⁰.
128. Alates abisaaja maksejõuetusmenetluse algusest on varasema olukorra taastamine ja abist tuleneva konkurentsimoontonutuse kõrvaldamine saavutatav tagasinõutava abiga seotud nõude registreerimisega võlanimekirjas, tingimusel et sellele järgneb kohe i) kogu tagasinõutava summa sissenõudmine või, kui see on võimatu, ii) ettevõtja likvideerimine ja tema tegevuse lõplik lõpetamine¹²¹.
129. Mis puudutab punktis 128 nimetatud esimest tingimust, siis asjaomane liikmesriik peab registreerima tagasinõutava summa, s.t siseturuga kokkusobimatu abi koos tagasinõudmisega seotud intressiga, mida arvestatakse kuni täieliku tagasimaksmiseni või kuni varasema kuupäevani, kui siseriikliku õiguse kohaselt

¹¹⁸ Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 17. jaanuar 2018, komisjon vs. Kreeka („United Textiles“), C-363/16, ECLI:EU:C:2018:12, punkt 36.

¹¹⁹ Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 21. märts 1990, Belgia vs. komisjon („Tubemeuse“), C-142/87, ECLI:EU:C:1990:125, punktid 65-66.

¹²⁰ Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 17. jaanuar 2018, komisjon vs. Kreeka („United Textiles“), C-363/16, ECLI:EU:C:2018:12, punkt 38.

¹²¹ Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 11. detsember 2012, komisjon vs. Hispaania („Magefesa II“), C-610/10, ECLI:EU:C:2012:781, punktid 72 ja 104.

lõpetatakse intressiarvestus kõigi võlausaldajate puhul sellel varasemal kuupäeval (nt maksejõuetusmenetluse algatamise kuupäev). Liikmesriigid peavad registreerima abi põhisumma ja intressi sama nõudeõiguse järguga.

130. Mis puudutab teist punktis 128 nimetatud tingimust, siis mõnes liikmesriigis on nähtud ette menetlus, mille eesmärk on maksejõuetute ettevõtjate tegevuse ümberkorraldamine või ajutine jätkamine, kuid selline menetlus tuleb jätta kohaldamata, kui see ei taga abi tagasimaksmist abi tagasinõudmise lõpptähtajaks¹²².
131. Seega kui võlausaldajate komiteele tehakse ettepanek abisaaja tegevuse jätkamist võimaldava kava kohta, võivad asjaomase liikmesriigi ametiasutused seda kava toetada ainult juhul, kui see tagab kogu tagasinõutava summa tagasimaksmise abi tagasinõudmise lõpptähtajaks. Liikmesriik ei või loobuda osast oma nõudest seoses tagasinõutava abiga, kui abisaaja jätkab tegevust pärast abi tagasinõudmise lõpptähtaega. Samuti ei või liikmesriik nõustuda ühegi muu lahendusega, mille tulemuseks ei ole kogu tagasinõutava summa maksmine või abisaaja tegevuse viivitamatu lõpetamine¹²³.
132. Võib esineda juhtumeid, kus abisaaja aktsionärid otsustavad abisaaja vabatahtlikult likvideerida väljaspool menetlust, mida haldab või mille üle teostab järelevalvet kohus. Valitud menetlusest sõltumata kohaldatakse samu põhimõtteid, mida on kirjeldatud käesolevas jaotises.
133. Kõik asjaomase liikmesriigi organid, sealhulgas kohtud, peavad jätma kohaldamata kõik siseriiklikud maksejõuetusmenetlust käsitlevad õigusnormid ja vabatahtlikku likvideerimist reguleerivad õigusnormid, mis jätavad tagasinõutava abi abisaaja käsutusse ning seega ei taga komisjoni tagasinõudeotsuse kohest ja tõhusat täitmist. Samuti leiab komisjon, et liikmesriik peab vaidlustama oma riigi kohtute otsused, mille vastuvõtmisel on rikutud liidu õigust¹²⁴.
134. Abisaaja on likvideeritud, kui tema tegevus on lõppenud ning tema varad ja osalused on turutingimustel müüdud¹²⁵. Kuigi kohaldatakse liikmesriigi õigusnorme, tuleb müük läbi viia avatud, läbipaistva ja mittediskrimineeriva menetluse teel. Varasid peaks hindama sõltumatu ekspert. Komisjoni kogemuste põhjal täidetakse neid nõudeid üldjuhul kohtu järelevalve all olevate pankrotimenetluste puhul. Selleks, et vara ostja ei peaks olema kohustatud abi tagasi maksuma, peab puuduma majanduslik järjepidevus, mida liikmesriik peab kontrollima (vt jaotis 4.3.2).

4.9 Abi tagasinõudmise menetluse ajutine ja lõplik lõpetamine

135. Komisjon on viimastel aastatel töötanud välja abi tagasinõudmise menetluste „ajutise lõpetamise“ sisemise korra. See kehtib olukorras, kus liikmesriik on tagasinõudeotsust esialgselt rakendanud, kuid seda ei saa pidada lõplikult täidetuks, kuna i) käimas on kohtuvaidlus liidu või riigi tasandil; ii) käimas on siseriiklik haldusmenetlus, mis võib veel mõjutada abi tagasinõudmise kohustuse täitmist; või iii) käimas on maksejõuetusmenetlus, milles riigiabiga seotud nõuded on asjakohase nõudeõiguse järguga nõuetekohaselt registreeritud.

¹²² Vt selle kohta kohtuotsus, Üldkohus, 21. oktoober 2014, Itaalia vs. komisjon, T-268/13, ECLI:EU:T:2014:900, punktid 62-64.

¹²³ Nagu on märgitud punktis 59, ei ole abi tagasinõudmise menetluse eesmärk suurendada liikmesriigi tulu, vaid viivitamata kõrvaldada konkurentsimoonutus siseturul.

¹²⁴ Vt selle kohta kohtuotsus, Euroopa Kohus, 17. november 2011, komisjon vs. Itaalia („Tööhõivemeetmed II“), C-496/09, ECLI:EU:C:2011:740, punkt 74.

¹²⁵ Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 29. aprill 2004, Saksamaa vs. komisjon („SMI“), C-277/00, ECLI:EU:C:2004:238, punkt 86.

136. Kooskõlas lojaalse koostöö põhimõttega teatab komisjon asjaomasele liikmesriigile, kui ta tagasinõudemenetluse ajutiselt lõpetab.
137. Pärast tagasinõudemenetluse ajutist lõpetamist peab asjaomane liikmesriik hoidma komisjoni asjadega kursis ning edastama teavet ja tõendeid vähemalt kord aastas.
138. Komisjon teavitab asjaomast liikmesriiki oma hinnangust menetluse seisule. Oma talituste kirjas teatab komisjon liikmesriigile ka sellest, kui tagasinõudemenetlus on lõplikult lõpetatud. Selles etapis kustutatakse tagasinõudemenetlus komisjoni konkurentsi peadirektoraadi veebisaidil avaldatud pooleliolevate riigiabi tagasinõudemenetluste loetelust¹²⁶.
139. Tagasinõudemenetluse ajutine või lõplik lõpetamine ei välista komisjoni õigust juhtumit vajaduse korral uuesti põhjalikumalt kontrollida või juhtum uuesti avada. Eelkõige kehtib see juhul, kui ilmneb uus teave, mis muudab seni teada olnud asjaolusid või menetluse lõpetamiseni viinud asjaolusid.

5. KOHTUVAIDLUSED LIIKMESRIIKIDE KOHTUTES

140. Tagasinõudeotsuste rakendamine võib viia kohtuvaidlusteni liikmesriikide kohtutes. Komisjoni kogemuse kohaselt tagavad halduskohtutes toimuvad menetlused (kui vastavat menetlust on võimalik halduskohtus algatada) üldjuhul tagasinõudekorralduste kiirema täitmise kui tsiviilkohtute menetlused.
141. Eristada võib kahte peamist abi tagasinõudmisega seotud kohtuvaidluste kategooriat: i) abi tagasinõudva asutuste hagid kohtulahendi saamiseks, millega abi tagastamisest kõrvale hoidvat abisaajat kohustatakse abi tagasi maksuma; ja ii) tagasinõudekorraldust, sealhulgas abi tagasimaksmise tagamiseks võetud individuaalseid meetmeid, vaidlustavate abisaajate hagid.
142. On oht, et tagasinõudeotsuse täitmine viibib, kui selle rakendamiseks võetud siseriiklikud meetmed vaidlustatakse kohtus.
143. Kui abisaaja taotleb tagasinõudeotsuse rakendamiseks võetud siseriiklike meetmete suhtes esialgset õiguskaitset selle otsuse väidetava õigusvastasuse tõttu, peab liikmesriigi kohus hindama, kas kõnealune juhtum vastab Euroopa Kohtu poolt Zuckerfabriki¹²⁷ ja Atlanta¹²⁸ kohtuasjades tehtud otsustes kehtestatud tingimustele. Nende kohtuotsuste kohaselt võib liikmesriigi kohus esialgset õiguskaitset kohaldada üksnes juhul, kui on täidetud järgmised kumulatiivsed tingimused¹²⁹:
- (i) kohtul on tõsiseid kahtlusi liidu akti kehtivuse suhtes ja kui vaidlusaluse akti kehtivust ei ole Euroopa Kohtus juba vaidlustatud, esitab liikmesriigi kohus Euroopa Kohtule eelotsuse küsimuse¹³⁰;
 - (ii) esialgne õiguskaitse on kiireloomuliselt vajalik selleks, et vältida tõsist ja korvamatut kahju õiguskaitset taotlevale menetlusosalisele;

¹²⁶ Vt http://ec.europa.eu/competition/state_aid/studies_reports/recovery.html.

¹²⁷ Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 21. veebruar 1991, Zuckerfabrik Süderdithmarschen ja Zuckerfabrik Soest vs. Hauptzollamt Itzehoe ja Hauptzollamt Paderborn, liidetud kohtuasjad C-143/88 ja C-92/89, ECLI:EU:C:1991:65, punktid 23 jj.

¹²⁸ Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 9. november 1995, Atlanta Fruchthandelsgesellschaft jt vs. Bundesamt für Ernährung und Forstwirtschaft, C-465/93, ECLI:EU:C:1995:369, punkt 51.

¹²⁹ Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 29. märts 2012, komisjon vs. Itaalia („Sardiinias hotellindusele antud abi“), C-243/10, ECLI:EU:C:2012:182, punkt 48.

¹³⁰ Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 14. juuli 2011, komisjon vs. Itaalia („Tremonti bis“), C-303/09, ECLI:EU:C:2011:483, punkt 46.

- (iii) liikmesriigi kohus võtab nõuetekohaselt arvesse liidu huve ning
 - (iv) kõikide nimetatud tingimuste hindamisel järgib liikmesriigi kohus kõiki Euroopa Kohtu või Üldkohtu otsuseid, mis käsitlevad liidu akti seaduslikkust või esialgse õiguskaitse abinõude kohaldamise taotlust, millega taotletakse sarnast esialgset õiguskaitset Euroopa tasandil.
144. Kui punktis 143 nimetatud tingimused ei ole täidetud, ei saa asjaomane liikmesriik tugineda riigi kohtute kohaldatud esialgse õiguskaitse abinõudele, et põhjendada otsuse täitmata jätmist¹³¹. Selles kontekstis peab liikmesriik tõendama, et kõik tingimused on täidetud¹³².

6. KOMISJONI TAGASINÕUDEOTSUSE RAKENDAMATA JÄTMISE TAGAJÄRJED

145. Kui liikmesriik ei ole komisjoni tagasinõudeotsust täitnud ja kui ta ei ole suutnud tõendada täitmise täielikku võimatust, võib komisjon algatada rikkumismenetlust. Lisaks võib komisjon teatavatel tingimustel nõuda, et liikmesriik peataks sama(de)le abisaaja(te)le uue, siseturuga kokkusobiva abi maksmise.

6.1 Rikkumismenetlus

146. Riigiabi käsitlevate ELi toimimise lepingu sätete rikkumised mõjutavad kaubandust ja kahjustavad otseselt teiste asjaomastel turgudel tegutsevate ettevõtjate huve, kes samasugust toetust ei saa.

6.1.1 ELi toimimise lepingu artikli 108 lõike 2 alusel esitatav hagi

147. Arvestades riigiabi eeskirjade tähtsust konkurentsi kaitsmise ja siseturu tõhusa toimimise seisukohast, on ELi toimimise lepingu artikli 108 lõikes 2 sätestatud, et kui asjaomane liikmesriik ei täida tagasinõudeotsust abi tagasinõudmise lõpptähtajaks, võib komisjon anda asja otse Euroopa Kohtusse. Erinevalt ELi toimimise lepingu artiklist 258 ei näe ELi toimimise lepingu artikli 108 lõige 2 ette kohtueelset menetlust¹³³.
148. Selleks, et esitada ELi toimimise lepingu artikli 108 lõike 2 alusel Euroopa Kohtule hagi, peab komisjon kõigepealt kindlaks tegema, millist tagasinõudeotsusega liikmesriigile pandud kohustust ei täidetud. Üldjuhul sisaldab tagasinõudeotsus kahte liiki kohustusi: i) kohustus teavitada komisjoni otsuse rakendamiseks võetud või võetavatest meetmetest kahe kuu jooksul alates otsuse teatavakstegemisest ning hoida komisjoni pärast abi tagasinõudmise lõpptähtaega olukorraga kursis; ja ii) kohustus täita riigiabi tagasinõudmise kohustus selleks seatud lõpptähtajaks.
149. Järelikult võib emma-kumma kohustuse, nagu ka mis tahes muu tagasinõudeotsuses sätestatud kohustuse rikkumine viia ELi toimimise lepingu artikli 108 lõike 2 alusel hagi esitamiseni. Kuigi rikkumine tuvastatakse juhul, kui asjaomane kohustus ei ole abi tagasinõudmise lõpptähtajaks täidetud, on liikmesriikidel kohustus tagada ebaseadusliku abi tagasimaksmine ka juhul, kui see tähtaeg on ületatud.

¹³¹ Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 6. oktoober 2011, komisjon vs. Itaalia („Veneetsia ja Chioggia I“), C-302/09, ECLI:EU:C:2011:634, punkt 50.

¹³² Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 17. september 2015, komisjon vs. Itaalia („Veneetsia ja Chioggia II“), C-367/14, ECLI:EU:C:2015:611, punkt 50.

¹³³ Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 3. juuli 2001, komisjon vs. Belgia, C-378/98, ECLI:EU:C:2001:370, punkt 26.

150. Abi tagasinõudmise kohustus on kohustus saavutada tulemused. Abiga tekitatud konkurentsimoontuse kõrvaldamiseks peavad liikmesriigid saavutama kogu tagasinõutava summa tegeliku tagasimaksmise¹³⁴.
151. Komisjon kaalub süstemaatiliselt kohtumenetluse algatamist, kui tagasimaksmist ei saavutata, olenemata selle ebaõnnestumise põhjustest¹³⁵ ja siseriiklikust haldusasutusest või organist, kes vastutab abi tagasinõudmise kohustuse täitmatajätmise eest¹³⁶.
152. Kohtumenetluse algatamine on komisjoni kaalutlusotsus. See tehakse igal üksikjuhul eraldi, võttes arvesse liikmesriigi tahet otsust rakendada ja selleks juba võetud meetmeid¹³⁷. Komisjon võib arvesse võtta ka seda, kas abi on osaliselt tagasi saadud ja kui on, siis millises ulatuses.

6.1.2 *ELi toimimise lepingu artikli 260 lõike 2 alusel esitatav hagi*

153. ELi toimimise lepingu artikli 260 lõikes 2 on sätestatud, et kui komisjon on arvamusel, et liikmesriik ei ole täitnud ELi toimimise lepingu artikli 108 lõike 2

¹³⁴ Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 17. jaanuar 2018, komisjon vs. Kreeka („United Textiles“), C-363/16, ECLI:EU:C:2018:12, punkt 34; kohtuotsus, Euroopa Kohus, 24. jaanuar 2013, komisjon vs. Hispaania („Magefesa“), C-529/09, ECLI:EU:C:2013:31, punkt 91.

¹³⁵ See ei piira võimalust tõendada abi tagasinõudmise täielikku võimatust.

¹³⁶ Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 30. september 2003, *Köbler*, C-224/01, ECLI:EU:C:2003:513, punktid 31-33.

¹³⁷ Pärast 2007. aasta tagasinõudmise teatise vastuvõtmist on Euroopa Kohus teinud otsuse mitme juhtumi kohta, millega seoses komisjon on talle ELi toimimise lepingu artikli 108 lõike 2 alusel hagi esitanud. Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 17. jaanuar 2018, komisjon vs. Kreeka („United Textiles“), C-363/16, ECLI:EU:C:2018:12; kohtuotsus, Euroopa Kohus, 9. november 2017, komisjon vs. Kreeka („Larco“), C-481/16, ECLI:EU:C:2017:845; kohtuotsus, Euroopa Kohus, 9. juuli 2015, komisjon vs. Prantsusmaa („Lignes maritimes Marseille-Corse“), C-63/14, ECLI:EU:C:2015:458; kohtuotsus, Euroopa Kohus, 6. mai 2015, komisjon vs. Saksamaa („Deutsche Post“), C-674/13, ECLI:EU:C:2015:302; kohtuotsus, Euroopa Kohus, 11. september 2014, komisjon vs. Saksamaa („Biria Gruppe“), C-527/12, ECLI:EU:C:2014:2193; kohtuotsus, Euroopa Kohus, 5. juuni 2014, komisjon vs. Itaalia („Aktsiisimaksust vabastamine“), C-547/11, ECLI:EU:C:2014:1319; kohtuotsus, Euroopa Kohus, 12. detsember 2013, komisjon vs. Itaalia („Elektri soodustariif“), C-411/12, ECLI:EU:C:2013:832; kohtuotsus, Euroopa Kohus, 17. oktoober 2013, komisjon vs. Itaalia („Alcoa“), C-344/12, ECLI:EU:C:2013:667; kohtuotsus, Euroopa Kohus, 17. oktoober 2013, komisjon vs. Kreeka („Ellinikos Xrysos“), C-263/12, ECLI:EU:C:2013:673; kohtuotsus, Euroopa Kohus, 10. oktoober 2013, komisjon vs. Itaalia („Ixfin“), C-353/12, ECLI:EU:C:2013:651; kohtuotsus, Euroopa Kohus, 21. märts 2013, komisjon vs. Itaalia („Sardiinia parvlaevad“), C-613/11, ECLI:EU:C:2013:192; kohtuotsus, Euroopa Kohus, 28. juuni 2012, komisjon vs. Kreeka („Hellenic Shipyards I“), C-485/10, ECLI:EU:C:2012:395; kohtuotsus, Euroopa Kohus, 29. märts 2012, komisjon vs. Itaalia („Sardiinias hotellindusele antud abi“), C-243/10, ECLI:EU:C:2012:182; kohtuotsus, Euroopa Kohus, 1. märts 2012, komisjon vs. Kreeka („Maksuvaba reservfond“), C-354/10, ECLI:EU:C:2012:109; kohtuotsus, Euroopa Kohus, 13. oktoober 2011, komisjon vs. Itaalia („New Interline“), C-454/09, ECLI:EU:C:2011:650; kohtuotsus, Euroopa Kohus, 6. oktoober 2011, komisjon vs. Itaalia („Veneetsia ja Chioggia I“), C-302/09, ECLI:EU:C:2011:634; kohtuotsus, Euroopa Kohus, 14. juuli 2011, komisjon vs. Itaalia („Tremonti bis“), C-303/09, ECLI:EU:C:2011:483; kohtuotsus, Euroopa Kohus, 5. mai 2011, komisjon vs. Itaalia („Messid“), C-305/09, ECLI:EU:C:2011:274; kohtuotsus, Euroopa Kohus, 14. aprill 2011, komisjon vs. Poola („Technologie Buczek“), C-331/09, ECLI:EU:C:2011:250; kohtuotsus, Euroopa Kohus, 22. detsember 2010, komisjon vs. Slovakkia („Frucona Košice“), C-507/08, ECLI:EU:C:2010:802; kohtuotsus, Euroopa Kohus, 22. detsember 2010, komisjon vs. Itaalia („Abi börsil hiljuti noteeritud äriühingutele“), C-304/09, ECLI:EU:C:2010:812; kohtuotsus, Euroopa Kohus, 13. november 2008, komisjon vs. Prantsusmaa („Article 44-septies CGI“), C-214/07, ECLI:EU:C:2008:619; kohtuotsus, Euroopa Kohus, 19. juuni 2008, komisjon vs. Saksamaa („Kahla/Thüringen“), C-39/06, ECLI:EU:C:2008:349; kohtuotsus, Euroopa Kohus, 14. veebruar 2008, komisjon vs. Kreeka („Olympic Airways I“), C-419/06, ECLI:EU:C:2008:89; kohtuotsus, Euroopa Kohus, 6. detsember 2007, komisjon vs. Itaalia („Kiireloomulised tööhõivemeetmed“), C-280/05, ECLI:EU:C:2007:753.

alusel tehtud kohtuotsusega määratud kohustusi, võib komisjon pärast seda, kui on andnud sellele riigile võimaluse esitada oma märkused, anda asja Euroopa Kohtusse.

154. Kuupäev, mille seisuga hinnatakse ELi toimimise lepingu artikli 260 lõike 2 tähenduses rikkumise olemasolu, on ELi toimimise lepingu artikli 260 lõike 2 esimese lõigu kohaselt saadetud märgukirjas märgitud lõpptähtaeg¹³⁸.
155. ELi toimimise lepingu artikli 260 lõikes 2 ette nähtud menetluse eesmärk on mõjutada rikkumise toime pannud liikmesriiki täitma varasemat kohtuotsust, millega tuvastati kohustuste täitmatajätmine, ja seeläbi tagada liidu õiguse tegelik kohaldamine. Viidatud sättes ette nähtud sanktsioonid – põhisumma ja karistusmakse tasumine – taotleavad mõlemad sama eesmärgi.
156. Nende sanktsioonide kohaldamise üle otsustab Euroopa Kohus komisjoni ettepaneku põhjal (mis ei ole Euroopa Kohtule siduv). ELi toimimise lepingu artikli 260 lõike 2 kohase hagiga seoses sanktsioonide ettepaneku tegemisel järgitakse kriteeriume, mis on esitatud korrapäraselt ajakohastatavas komisjoni teatises¹³⁹. Selle teatise kohaselt tuleb liikmesriigile rahalise karistuse määramisel arvesse võtta kolme põhikriteeriumi: i) rikkumise raskusastet, ii) rikkumise kestust ja iii) vajadust tagada karistuse hoiatav toime, et rikkumine ei korduks. Komisjon leiab, et abi tagasinõudmise kohustuse rikkumine on alati raske rikkumine¹⁴⁰.
157. Komisjon kaalub süstemaatiliselt ELi toimimise lepingu artikli 260 lõike 2 alusel Euroopa Kohtu poole pöördumist juhtudel, kui asjaomane liikmesriik ei ole täitnud ELi toimimise lepingu artikli 108 lõike 2 alusel tehtud kohtuotsust¹⁴¹.

¹³⁸ Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 17. september 2015, komisjon vs. Itaalia („Veneetsia ja Chioggia II“), C-367/14, ECLI:EU:C:2015:611, punkt 35.

¹³⁹ Komisjoni teatis - EÜ asutamislepingu artikli 228 kohaldamine, SEK(2005) 1658 (ELT C 126, 7.6.2007, lk 15), mida on muudetud ja ajakohastatud Euroopa Komisjoni veebisaidil avaldatud teatistega.

¹⁴⁰ Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 13. mai 2014, komisjon vs. Hispaania („Maksualane abi Baskimaal“), C-184/11, ECLI:EU:C:2014:316, punkt 69.

¹⁴¹ Pärast 2007. aasta tagasinõudmise teatise vastuvõtmist on Euroopa Kohus teinud otsuse mitme juhtumi kohta, mille kohta on komisjon ELi toimimise lepingu artikli 260 lõike 2 alusel hagi esitanud. Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 14. november 2018, komisjon vs. Kreeka (Hellenic Shipyards II), C-93/17, ECLI:EU:C:2018:903; kohtuotsus, Euroopa Kohus, 17. september 2015, komisjon vs. Itaalia („Veneetsia ja Chioggia II“), C-367/14, ECLI:EU:C:2015:611; kohtuotsus, Euroopa Kohus, 17. november 2011, komisjon vs. Itaalia („Tööhõivemeetmed II“), C-496/09, ECLI:EU:C:2011:740; kohtuotsus, Euroopa Kohus, 13. mai 2014, komisjon vs. Hispaania („Maksualane abi Baskimaal“), C-184/11, ECLI:EU:C:2014:316; kohtuotsus, Euroopa Kohus, 7. juuli 2009, komisjon vs. Kreeka („Olympic Airways II“), C-369/07, ECLI:EU:C:2009:428; kohtuotsus, Euroopa Kohus, 11. detsember 2012, komisjon vs. Hispaania („Magefesa II“), C-610/10, ECLI:EU:C:2012:781. Kõigis neis kohtuotsustes, välja arvatud „Maksualane abi Baskimaal“, määras Euroopa Kohus liikmesriigile nii põhisumma kui ka karistusmakse tasumise kohustuse. Täpsemalt, kohtuotsuses „Hellenic Shipyards“ määras Euroopa Kohus 7 294 000 euro suuruse karistusmakse iga Euroopa Kohtu otsuse täitmiseks vajalike meetmete rakendamisel viivitatud poolaasta eest ja 10 miljoni euro suuruse põhisumma tasumise kohustuse; kohtuotsuses „Veneetsia ja Chioggia II“ määras Euroopa Kohus 12 miljoni euro suuruse karistusmakse iga Euroopa Kohtu otsuse täitmiseks vajalike meetmete rakendamisel viivitatud poolaasta eest ja 30 miljoni euro suuruse põhisumma tasumise kohustuse; kohtuotsuses „Tööhõivemeetmed II“ määras Euroopa Kohus karistusmakse, mille summa vastab korruptisele, mis saadakse 30 miljoni euro suuruse alussumma korrumtamisel selle siseturuga kokkusobimatu ebaseadusliku abi protsendimääraga, mida ei ole asjaomase perioodi lõpuks veel tagasi nõutud või mille tagasinõudmist ei ole tõendatud ning mis arvutatakse suhestatuna selle kogusummaga, mida kohtuotsuse kuulutamise kuupäevaks ei ole veel tagasi nõutud, kusjuures karistusmakse tuleb tasuda iga ELi toimimise lepingu artikli 108 alusel tehtud kohtuotsuse täitmiseks vajalike meetmete rakendamisel viivitatud poolaasta eest (punkt 68), ja 30 miljoni euro suuruse põhisumma tasumise kohustuse

6.2 Deggendorfi kohtuotsus

158. Deggendorfi kohtuasjas sedastas Euroopa Kohus, et komisjon võib tunnistada ettevõtjale antud abi siseturuga kokkusobivaks tingimusel, et ettevõtja maksab tagasi varasema ebaseadusliku abi, arvestades asjaomaste abisummade kumulatiivset mõju¹⁴².
159. Kui juriidiliselt eraldiseisvad füüsilised või juriidilised isikud moodustavad ühe majandusüksuse, tuleb neid liidu konkurentsioiguse kohaldamisel käsitleda ühe ettevõtjana. Riigiabi kontrollimise kontekstis ja selleks, et hinnata varasemate ja kavandataivate uute abisummade kumulatiivset mõju, peab komisjon kaaluma, millisesse konsolideerimisgruppi abisaaja kuulub¹⁴³.

7. LÖPPSÄTTED

160. Käesolev teatis asendab 2007. aasta tagasinõudmise teatise.
161. Komisjon võib käesoleva teatise läbi vaadata, tuginedes edaspidistele olulistele muutustele riigiabi tagasinõudmise praktikas või kohaldatavate liidu õigusnormide või kohtupraktika asjakohastele muudatustele.
162. Liikmesriikide ametiasutused võivad riigiabi tagasinõudmisega seotud küsimustes pöörduda komisjoni ühtse kontaktpunkti poole aadressil comp-recovery-state-aid@ec.europa.eu

(punkt 97); kohtuotsuses „Maksualane abi Baskimaal“ määras Euroopa Kohus 30 miljoni euro suuruse põhisumma tasumise kohustuse (punkt 84); kohtuotsuses „*Olympic Airways II*“ määras Euroopa Kohus 16 000 euro suuruse karistusmakse iga Euroopa Kohtu otsuse täitmiseks vajalike meetmete vastuvõtmisega viivitamise päeva eest (punkt 127) ja 2 miljoni euro suuruse põhisumma tasumise kohustuse (punkt 150); kohtuotsuses „*Magefesa II*“ määras Euroopa Kohus 50 000 euro suuruse karistusmakse iga Euroopa Kohtu otsuse täitmiseks vajalike meetmete vastuvõtmisega viivitamise päeva eest (punkt 136), ja 20 miljoni euro suuruse põhisumma tasumise kohustuse (punkt 148).

¹⁴² Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 15. mai 1997, TWD vs. komisjon, C-355/95 P, ECLI:EU:C:1997:241, punktid 25 ja 26.

¹⁴³ Vt kohtuotsus, Esimese Astme Kohus, 8. september 2009, AceaElectrabel Produzione SpA vs. komisjon, T-303/05, ECLI:EU:T:2009:312, punkt 163, mida kinnitab kohtuotsus, Euroopa Kohus, 16. detsember 2010, AceaElectrabel Produzione SpA vs. komisjon, C-480/09 P, ECLI:EU:C:2010:787.